Bertolt Brecht:
Cesaret Ana ve Çocukları

ONUR
TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR
VAKFI

Türkçesi Ayşe Selen

§

açık-
havada
bir
oyun

açıkhava dizimiz,
okura otobüs, tren, vapur
ya da metrolarda, tüm
güzergâhlarda eşlik edebilecek
çeviklik ve ebatta
kitaplardan oluşuyor.
deneme, öykü, novella, oyun,
şiir gibi farklı türlerde yalnız
klasikler değil, günümüz
yazarlarının metinleri de bu
dizide yer alıyor.

açıkhava kitapları
sizinle her yere gelebilir,
yolda olma hissinin getirdiği
çağrışımları zenginleştirerek
yeni yazarlara, metinlere ve
dünyalara yelken açmayı
sağlayabilir.

#everestaçıkhava
#açıkhavadakitap
#kitaplaryollarda
#kitaplarheryerde
#kitaplagit

TOPLUMSAL TARİH VE Kİ
ÖNLER
KFI

BERTOLT BRECHT

CESARET ANA VE ÇOCUKLARI

Türkçesi: Ayşe Selen

§

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

İkinci Dünya Savaşı patlak vermeden bir süre önce İskandinavya'da yazılmış olan *Cesaret Ana ve Çocukları* oyunu, *Versuche*'lerin (Deneme) yirmincisidir. Oyunun müziklerini Paul Dessau bestelemiştir.

ONUR TOPLUM TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

KİŞİLER

Cesaret Ana
Dilsiz Kızı Kattrin
Büyük Oğlu Eilif
Küçük Oğlu İsviçre Peyniri
Çığırtkan
Çavuş
Aşçı
Komutan
Rahip
Levazımcı
Yvette Pottier
Gözü Sargılı
Başka Bir Çavuş
Yaşlı Albay
Yazıcı
Genç Asker
Yaşlı Asker
Köylü Adam
Köylünün Karısı
Genç Adam
Yaşlı Kadın
Başka Bir Köylü Adam
Köylü Kadın
Köylü Delikanlı
Sancaktar
Askerler
Bir Ses

TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR ONUR VAKFI

1

1624 YILI İLKBAHARI. KOMUTAN OXENSTJERNA, DALARNA'DA POLONYA SEFERİ İÇİN ASKER TOPLAMAKTADIR. CESARET ANA ADIYLA TANINAN SATICI KADIN ANNA FIERLING DE BİR OĞLUNDAN OLUR BÖYLECE.

Kent yakınında bir yol. Bir Çavuş ve bir Çığırtkan soğuktan titreşmektedirler.

ÇIĞIRTKAN: Sen sen ol da adam topla buralarda. İnan ki Çavuş, zaman zaman intihar etmeyi düşünüyorum. Komutan ayın on ikisine kadar dört birlik hazır olmalı diyor da başka bir şey demiyor. Yanım yörem hinoğluhin, öyle ki gözüme uyku girmez oldu. Tut ki birini yakaladım, ne eğrisine baktım ne böğrüsüne, kafayı çektirip askerlik kâğıdını imzalattım. Ben daha zıkkımlandığı içkinin parasını ödemeye davranırken, o sıvışmak için kapıda alıyor soluğu, tabii kuşkulandığım için ben de ardından... Ama koydunsa bul, sanki yer yarılıyor da içine giriyor. Ne mertlik kaldı ne sadakat ne inanç ne de onur. Ben burada insanlığa olan güvenimi yitirdim, Çavuş.

ÇAVUŞ: Anlaşılıyor ki epey olmuş buraları savaş yüzü görmeyeli. Sonra ahlak kalır mı ya, sorarım? Barış demek, düzensizlik, başıboşluk demektir; oysa düzeni ancak savaş sağlar. Tohuma kaçıyor insanlık barışta. İnsanlar da hayvanlar da sanki hiç değersizmiş gibi ziyan ediliyor. Neymiş, herkes istediğini yermiş, francala, onun üstünde bir dilim peynir, efendime söyleyeyim, daha üstünde bir dilim et. Şimdi şu kentte kaç delikanlı, kaç besili beygir var, kimse bilmiyordur, hiçbir zaman sayılmamış. Belki yetmiş yıldır savaş görmemiş yerlere de gittim, oralarda insanların daha adları bile yoktu, kendi kendilerini tanımıyorlardı. Oysa savaş zamanı düzenli listeler yapılır, kayıtlar tutulur; pabuçlar balyalara, tahıl da çuvallara konur, insanlar ve hayvanlar dikkatle sayılıp öyle taşınır çünkü bilinir ki düzen olmadan savaşılmaz!

ÇIĞIRTKAN: Tam üstüne bastın.

ÇAVUŞ: Bütün iyi şeyler gibi savaş da önceleri güç gelir insanlara. Ama işler bir kez yoluna girdi mi, gör sen o zaman; insanlar tıpkı barbutçuların oyunun bitmesinden korkmaları gibi barıştan korkar olurlar çünkü ne kadar kaybettiklerini hesaplamak zorundadırlar

barışta. Ama önceleri korkarlar savaştan çünkü savaş onlar için çok yeni bir şeydir.

ÇIĞIRTKAN: Bak, tenteli bir araba geliyor şuradan. İki kadın, iki de delikanlı var görünürde. Sen kocakarıyı oyalayadur, Çavuş. Bu kez de iş çıkaramazsam, nisan ayazında beklemeye paydos.

(Bir ağız kopuzunun sesi işitilir. İki delikanlının çektiği araba yaklaşır. Arabanın üstünde Cesaret Ana'yla dilsiz kızı Kattrin oturmaktadır)

CESARET ANA: Günaydın Çavuş!

ÇAVUŞ *(Yollarını keserek)*: Sizlere de günaydın! Kimsiniz bakalım?

CESARET ANA: Satıcıyız.

(Şarkı söyler)

Kumandanlar, sussun davullar
Dursun dinlesin erler,
Cesaret Ana'da postal var
Onlarla daha iyi koşar asker.
Bitiyle, bütün haşeratıyla
Elde silah, tam teçhizat
Saldırtacaksan onları düşmana
Postalın en sağlamı şart.

Bahar geldi! Kalk ey Hıristiyan!
Kar eridi! Öldü ölen!
Ve kim kaldıysa daha yaşayan
Yola koyulmalı hemen.

Kumandanlar, et ister asker
Uğrunuza ölmek için.
Cesaret'ten yesinler içsinler
Ruh ve beden aç gitmesin.
Boş mideye top mermisi
İyi gelmez kumandanlar
Ama bir doyarsa asker, hakkım helal olsun
Gitsin cehenneme kadar.
Bahar geldi! Kalk ey Hıristiyan!
Kar eridi! Öldü ölen!
Ve kim kaldıysa daha yaşayan
Yola koyulmalı hemen.

ÇAVUŞ: Hey ayaktakımı! Siz neyin nesisiniz?
BÜYÜK OĞUL: Biz İkinci Fin Alayı'ndanız.
ÇAVUŞ: Hani kâğıtlarınız?
CESARET ANA: Ne kâğıdı?
KÜÇÜK OĞUL: Ama onun adı Cesaret Ana!
ÇAVUŞ: Hiç duymamıştım. Neden Cesaret adı?
CESARET ANA: Evet, Cesaret. İflas etmek üzereydim, Çavuş, o yüzden Riga'daki ateş hattından geçiverdim arabamdaki elli somun

ekmekle birlikte. Ekmekler küfleniyordu, durum acildi, başka seçeneğim yoktu.

ÇAVUŞ: Bırak gırgırı. Kâğıtlar nerede?

CESARET ANA *(Teneke kutuyu karıştırıp bir tomar kâğıt çıkarır, arabadan iner)*: İşte, Çavuş. Bütün kâğıtlarım Altötting'den gelme. Bütün bir dua kitabı, hıyarları sarmak için. Bu da Moravya haritası. Tanrı bilir varır mıyım oraya, varamazsam harita da boşuna demektir. Bu da beygirin şap hastalığı için sağlık raporu, maalesef ömrü vefa etmedi zavallının. On beş guldene mal olmuştu ama neyse ki buna değil, Tanrı'ya şükür. Bu kadar kâğıt yeter mi?

ÇAVUŞ: Sen beni kafaya mı alıyorsun? Bu ne küstahlık böyle? Geçiş belgesi sorduğumu anladın elbet.

CESARET ANA: Terbiyeni takın, yavrucuklarımın yanında böyle "kafaya almak" gibi sözler söyleme, hiç yakışık almıyor, seninle bir alıp vereceğim yok. İkinci Fin Alayı'na ait olduğumu gösteren kimliğim elbet benim dürüst suratımdır, okuyamıyorsan ben ne yapayım? Damga vurduramam ya orama burama!

ÇIĞIRTKAN: Dikbaşlı birine benziyor bu kadın, Çavuş. Biliyor musun, askere ne gerek? Disiplin.

CESARET ANA: Bence tayın.

ÇAVUŞ: Adın?

CESARET ANA: Anna Fierling.

ÇAVUŞ: Öyleyse hepinizin soyadı Fierling'dir.

CESARET ANA: Ne münasebet! Benim adım Fierling, onlarınki başka başka.

ÇAVUŞ: Ben bunların hepsi senin çocukların sanmıştım, öyle değil mi?

CESARET ANA: Öyle olmasına öyle ama soyadları neden aynı olsunmuş? *(Büyük oğlunu göstererek)* Mesela şunun adı Eilif, soyadı Nojocki. Neden? Babası soyadının Kojocki mi Mojocki mi ne, öyle bir şey olduğunu söyler dururdu hep. Çocuk babasını çok iyi hatırlıyor ama gerçekte hatırladığı bir başkası, keçi sakallı bir Fransız. Zekâsı asıl babasına çekmiş. Babası çok zekiydi, bir köylünün kıçından pantolonunu aşırırdı da adamın ruhu duymazdı. İşte böyle, hepimizin kendi adı var.

ÇAVUŞ: Ne yani, hepinizin ayrı adı mı var?

CESARET ANA: Anlamazlıktan gelme, Çavuş.

ÇAVUŞ *(Küçük oğlu göstererek)*: E, bu da Çinli herhalde.

CESARET ANA: Bilemedin. İsviçreli.

ÇAVUŞ: Fransız'dan sonra mı?

CESARET ANA: Fransız mı? Hangi Fransız?

Karıştırma kafamı, yoksa akşama kadar burada kalırız. Oğlan İsviçreli olmasına İsviçreli fakat soyadı Fejos. Ama bu da babasının adı değil, babasının adı aslında başka bir şeydi, kale inşaatlarında çalışırdı, taş ustasıydı, çok içerdi. *(Küçük oğul gülerek baş sallar, dilsiz Kattrin gülümser)*

ÇAVUŞ: Peki, adı niye Fejos oluyormuş o zaman?

CESARET ANA: Darılma ama Çavuş, şu kadarcık düş gücün yokmuş. Elbet Fejos olacak çünkü çocuk dünyaya geldiğinde bir Macar'la birlikteydim. Umurunda değildi yaptıklarım, böbrekleriyle uğraşıp duruyordu, halbuki ağzına bir damla içki koymazdı, namuslu adamdı. Oğlan da ona çekti.

ÇAVUŞ: Ama babası o adam değilmiş ki!

CESARET ANA: Ama yine de ona çekti işte. İsviçre Peyniri diyorum ben ona. Neden mi? Çok iyi araba çeker de ondan. *(Kızını göstererek)* Bunun adı da Kattrin Haupt. Alman melezi.

ÇAVUŞ: Kıyak aile be.

CESARET ANA: Şu arabayla dünyayı gezdim.

ÇAVUŞ: Hepsi zapta geçecek. *(Yazarak kaydeder)* Sen Bavyera'ya bağlı Bamberg'densin, burada ne işin var?

CESARET ANA: Savaşın bir an önce Bamberg'e gelmesini bekleyemezdim herhalde.

ÇIĞIRTKAN: Arabayı siz ikiniz çektiğinize göre adlarınız Jakob Ochs ve Esau Ochs olmalıydı. Boyunduruktan hiç çıkmıyorsunuz herhalde.

EILIF: Ana, dağıtayım mı şu hayvanın çenesini? Seve seve yaparım.

CESARET ANA: Otur oturduğun yerde. Eeee, komutan beyler, iyi tabancalarım var. Palaska ister misin, Çavuş? Seninkinde hayır kalmamış.

ÇAVUŞ: Benim başka şeylere ihtiyacım var. Şu delikanlılara bakıyorum da, sırık gibi ikisi de. Göğüs kafesleri geniş, bacakları güçlü. Merak ediyorum, asker olmayı niye istemiyor bunlar?

CESARET ANA *(Telaşla)*: Nafile, Çavuş, askerlik benimkilere uymaz.

ÇIĞIRTKAN: Neden uymasın ki? Askerlikte para var, şöhret var. Çizme falan satmak karı işidir. *(Eilif'e dönerek)* Yaklaş biraz, delikanlı. Kasların güçlü mü, yoksa ağzın süt mü kokuyor, anlayalım.

CESARET ANA: Süt kokuyor ya. Biraz sert baksan düşer bayılır.

ÇIĞIRTKAN: Ama bu arada da azgın boğayı susta durdurur. *(Eilif'i kolundan çeker)*

CESARET ANA: Rahat bırak çocuğu. Dişinize göre değil o.

ÇIĞIRTKAN: Bana hayvan deyip ağır hakaret etti ve çenemi dağıtmaktan söz etti. Şu tarlada hesaplaşacağız erkekçe.

EILIF: Merak etme ana, hallederim onu ben!

CESARET ANA: Dur ulan serseri! Kavgadan başka şey bilmez misin sen? Oğlumun çizmesinde bıçak var, vurur.

ÇIĞIRTKAN: O bıçağı ben süt dişi gibi çekerim yerinden. Gel bakalım, delikanlı!

CESARET ANA: Bak Çavuş, komutana şikâyet ederim. Kodesi boylarsınız! Teğmen benim kızı isteyip duruyor zaten.

ÇAVUŞ: Şiddete gerek yok, kardeşim! *(Cesaret Ana'ya)* Niye beğenmiyorsun asker ocağını? Babası da asker değil miydi? Şerefiyle ölmedi mi? Kendin söylüyordun.

CESARET ANA: Çocuk o daha. Sizse onu mezbahaya kesime göndermeye kalkıyorsunuz, ciğerinizin içini bilirim. Tabii onu getirdiniz diye beş gulden alacaksınız.

ÇIĞIRTKAN: Önce kıyak bir miğfer ve uzun konçlu bir çizme alacak, öyle değil mi?

EILIF: Senden istemem, eksik olsun.

CESARET ANA: Balıkçı, solucana "Gel beraber balığa gidelim," demiş. *(İsviçre Peyniri'ne)*

Koş, kardeşimi çalıyorlar diye bağır. *(Bıçak çeker)* Hele bir kılına dokunun, yakarım hepinizi! Serseriler, görürsünüz siz! Biz dürüstçe kumaş ve et satarız, ayrıca barışsever insanlarız, anladınız mı?

ÇAVUŞ: Barışsever olduğunuz pek belli oluyor elindeki bıçaktan. Utan be! At o bıçağı, cadı karı! Az önce hayatını savaştan kazandığını söylememiş miydin? Zaten hayatını başka neyle kazanacaksın? Peki, askerler olmasa savaş nasıl olacak?

CESARET ANA: İyi de, o askerler illa benim çocuklarım mı olacak?

ÇAVUŞ: Oh, ne âlâ! Savaş, çöpünü yutacak, armudu sana bırakacak. Sen savaştan mideni doldur, karşılığında hiçbir şey ödeme! Savaş kendi başının çaresine bakabilir, öyle mi? Kendine Cesaret Ana diyorsun, sonra da ekmek teknenden, yani savaştan korkuyorsun. Oğulların korkmuyorlar ama, bunu yüzlerinden okuyorum.

EILIF: Ben hiçbir savaştan korkmam.

ÇAVUŞ: Neden korkacakmışsın ki zaten? Bakın bana, askerliğin bana bir zararı olmuş mu? On yedi yaşında katıldım askere.

CESARET ANA: Yetmişine gelmemişsin daha.

ÇAVUŞ: Ama geleceğim.

CESARET ANA: Belki toprağın altında.

ÇAVUŞ: Bana hakaret etmek ve öleceğimi mi söylemek istiyorsun?

CESARET ANA: Peki, ya doğruysa? Ya yüzünden kaderini okuyabiliyorsam? Ya izne çıkmış bir cesede benziyorsan?

İSVİÇRE PEYNİRİ: Anama keramet sahibi der herkes. Geleceği haber verir.

ÇIĞIRTKAN: Öyleyse de bakalım Çavuş Efendi'ye geleceğini. De de, biraz eğlensin.

ÇAVUŞ: Umurumda bile değil.

CESARET ANA: Miğferi ver.

(Çavuş miğferi verir)

ÇAVUŞ: Hani bir bok olacağından değil. Dalgamızı bulalım diye.

CESARET ANA *(Bir parşömen kâğıdı alır ve yırtar)*: Eilif, İsviçre Peyniri, Kattrin! Savaşa karışırsak işte böyle parçalanırız. *(Çavuş'a)* Hadi sana bir kıyak yapayım, parasız bakayım. Şu kâğıt parçasına siyah bir haç çiziyorum. Siyah ölüm anlamına gelir.

İSVİÇRE PEYNİRİ: Öbürünü de boş bırakıyor, görüyor musun?

CESARET ANA: Şimdi de katlıyor ve karıştırıyorum. Hani hepimiz ana rahminden fır-

ladıktan sonra nasıl karıştıysak, işte öyle. Haydi çek de geleceğini öğren.

(Çavuş tereddüt eder)

ÇIĞIRTKAN *(Eilif'e)*: Herkesi almam, beni güç-beğenir diye tanırlar ama sende hoşuma giden bir ateş var.

ÇAVUŞ *(Miğferi karıştırırken)*: Saçma! Göz boyamadan başka bir şey değil bu.

İSVİÇRE PEYNİRİ: Aaaa, siyah haçlı kâğıdı çekti. İşi bitik.

ÇIĞIRTKAN: Sakın gözün korkmasın. Herkesin payına bir kurşun düşmez.

ÇAVUŞ *(Kısık sesle)*: Sıçtın ağzıma!

CESARET ANA: Asker olduğun gün kendi ağzına kendin yapmışsın o şeyi. Haydi bize müsaade, her gün savaş olmaz, işe koyulmalıyım.

ÇAVUŞ: Yooo, durun bakalım, tongaya basmam ben. Senin piçini alıyorum, asker olacak o.

EILIF: Asker olmak istiyorum, anne.

CESARET ANA: Kapa çeneni, Fin şeytanı!

EILIF: İsviçre Peyniri de asker olmak istiyor.

CESARET ANA *(Durgunlaşır)*: Yaa, demek öyle. Anlaşılan her üçünüze birden fal açmam gerekecek. *(Kâğıtlara haç işareti çizmek üzere arabanın arkasına geçer)*

ÇIĞIRTKAN *(Eilif'e)*: Moralimizi bozmak için İsveç Ordusu'nun dindar olduğunu söylüyorlar ama bu adice bir iftira. Yalnızca pazar günleri tek kıtalık bir ilahi okunuyor, o da ancak sesi güzel biri varsa.

CESARET ANA *(Kâğıt parçalarını doldurduğu Çavuş'un miğferiyle geri gelir)*: Keratalar, ananızı bırakıp savaşa gideceksiniz ha, kapandaki peynire koşan sıçanlar gibi. Şimdi kâğıtlarınıza bakacağım, o zaman dünyanın zevkler vadisi olmadığını anlayacaksınız. "Gel oğul, komutan ol!" demezler adama. Çavuş, çok korkuyorum, bu savaştan sağ çıkamayacaklar. Üçünün de berbat huyları var. *(Miğferi Eilif'e uzatır)* Çek bakalım. *(Eilif çeker, kâğıdı açarken Cesaret Ana elinden kapar)* Al işte, siyah haç! Ah ben, mutsuz ana. Acı çekerek doğurduğun çocuk ölecek ha? Hem de hayatının baharında. Eğer asker olursa al kanlara boyanacak, bu apaçık. Babası gibi pek atılgan. Ama akıllanmazsa bok yoluna gidecek. Kâğıt söylüyor bunları. *(Ona bağırır)* Akıllanacak mısın?

EILIF: Neden olmasın?

CESARET ANA: Öyleyse ananın yanında kalırsın, ana kuzusu diye alay etseler bile güler geçersin.

ÇIĞIRTKAN: Donuna edersen kardeşini alırım.

CESARET ANA: Hani gülecektin? Gül! Gel bakalım İsviçre Peyniri, şimdi sıra sende. Senden o denli korkum yok, sen dürüstsün. *(İsviçre Peyniri miğferi karıştırıp kâğıdı çeker)* Niye öyle acayip baktın kâğıda? Mutlaka boştur. Kâğıtta haç olamaz, seni de yitiremem. *(Kâğıdı alır)* Bu da haç. Sen de mi? Bu kadar saf olduğun için mi? Ah İsviçre Peyniri, sen de gidicisin demek. Eğer namuslu olursan, şimdiye kadar hep olduğun gibi namuslu olursan, çocukluktan beri öğrettiğim gibi, hani ekmek alman için gönderdiğimde paranın üstünü getirirdin ya, işte öyle namuslu olursan, işte o zaman kendini kurtarırsın. Bak Çavuş, siyah haç değil mi?

ÇAVUŞ: Siyah haç. Asıl ben nasıl çektiğime şaşıyorum. Savaşta hep gerilerde dururum. *(Çığırtkan'a)* Bak, numara filan değilmiş, kendilerine de çıkıyor.

İSVİÇRE PEYNİRİ: Ya! Bana da çıktı. Ama söz dinleyeceğim.

CESARET ANA *(Kattrin'e)*: Şimdi bir tek sen kaldın güvenli, aslında sen doğuştan bir haçsın çünkü iyi yüreklisin. *(Miğferi ona uzatarak arabanın üstüne doğru tutar fakat kâğıdı kendi çeker)* Gözlerime inanamıyorum. Bu

doğru olamaz, yanlış mı karıştırdım yoksa? Bundan sonra iyi yürekli olma kızım, asla olma. Sana da haç çıktı. Hep sessiz kal, zaten pek zor değil bu, dilsizsin çünkü. Artık hepiniz kaderinizi öğrendiğinize göre ayağınızı denk almanız şart. Şimdi arabaya binip yolumuza devam ediyoruz. *(Miğferi Çavuş'a verip arabaya biner)*

ÇIĞIRTKAN *(Çavuş'a)*: Bir çare bul!

ÇAVUŞ: Kendimi hiç iyi hissetmiyorum.

ÇIĞIRTKAN: Miğferi çıkarınca belki rüzgârda üşütmüşsündür. Alışverişle oyalayadur kocakarıyı. *(Yüksek sesle)* En azından palaskaya bir göz ataydın, Çavuş. Bu insancıkların karnı alışverişle doyar, öyle değil mi? Hey, buraya bakın, Çavuş palaska almak istiyor!

CESARET ANA: Yarım gulden isterim. Böyle bir palaskayı iki guldenden ucuza vermezler aslında. *(Arabadan tekrar iner)*

ÇAVUŞ: Ama palaska yeni değil ki. Burası da pek rüzgârlı. Şuracıkta bakayım rahat rahat. *(Palaskayı alır, arabanın arkasına gider)*

CESARET ANA: Bence pek estiği yok havanın.

ÇAVUŞ: Yarım gulden eder belki. Gümüş çünkü.

CESARET ANA *(Çavuş'un yanına, arabanın arkasına gider)*: Sağlamdır, altı ons çeker.

ÇIĞIRTKAN *(Eilif'e)*: Sonra erkek erkeğe kafayı çekeriz. Yanımda pey akçesinden mangır var. Gel benimle.

(Eilif kararsızdır)

CESARET ANA: Öyleyse çık yarım guldeni.

ÇAVUŞ: Anlayamadım gitti. Oysaki hep geride dururum. Çavuşluktan daha emin bir yer yoktur. Başkalarını gönderirim, öne atılıp ün kazansınlar diye. Öf be, berbat oldu öğlen vaktim. Tek lokma geçmeyecek boğazımdan.

CESARET ANA: Bu durumda fazla üzülmemelisin artık bir şey yiyemeyeceğine. Yine geride dur. Çek bakalım bir yudum şuradan. *(İçki verir)*

ÇIĞIRTKAN *(Eilif'in koluna girer, onu gerilere doğru götürür)*: On gulden sayacağım eline. Sen cesur birisin, kral için dövüşeceksin, kadınlar paylaşamayacak seni. Canını sıkmıştım az önce, istersen kır çenemi. *(İkisi gider)*

(Dilsiz Kattrin arabadan atlar, anlamsız sesler çıkarır)

CESARET ANA: Geliyorum Kattrin, geliyorum. Hele Çavuş Efendi hesabı ödesin. *(Ya-*

rım guldeni ısırır) Paraya hiç güvenim yoktur. Sütten ağzım yandı, Çavuş! Neyse bu halismiş. Artık gidebiliriz. Eilif nerede?

İSVİÇRE PEYNİRİ: Çığırtkan'la gitti.

CESARET ANA *(Bir süre sessizce durur, sonra konuşur)*: Ah akılsız. *(Kattrin'e)* Konuşamıyorsun, biliyorum, senin suçun yok.

ÇAVUŞ: Şimdi de sen çek bir yudum, anacığım. Böyle oluyor işte. Askerlik en kötüsü değil. Hem savaşın sırtından yaşamak istiyorsun hem de kendini ve seninkileri savaşın dışında tutmak istiyorsun, öyle değil mi?

CESARET ANA: Kardeşinle birlikte çekeceksin arabayı, Kattrin.

(İki kardeş arabayı çekmeye başlar. Cesaret Ana yanlarında yürür. Araba hareket eder)

ÇAVUŞ *(Arkalarından bakarak)*:

Eğer istekliysen savaşın sırtından yaşamaya
Payını vermek zorundasın ona da.

2

1625 ve 1626 YILLARINDA CESARET ANA İSVEÇ ORDUSUNUN İKMAL BİRLİKLERİYLE BERABER POLONYA'YI DOLAŞMAKTADIR. WALLHOF KALESİ ÖNÜNDE OĞLUNA RASTLAR. BESİLİ BİR HOROZUN BAŞARIYLA SATIŞI VE YİĞİT OĞULUN BÜYÜK GÜNLERİ.

Başkomutanlık çadırı. Yanda mutfak görülür. Top sesleri işitilmektedir. Aşçı, horoz satmak isteyen Cesaret Ana'yla çekişmektedir.

AŞÇI: Böyle sıska bir kuşa altmış heller ha?

CESARET ANA: Sıska kuş mu? Bu iri hayvana mı diyorsunuz? Böylesine oburca tıkınan bir komutan, bu arada öğleye pişirecek bir şey bulamazsanız vay halinize, altmış hellercik ödeyemez mi yani?

AŞÇI: Şu köşeyi döndüm mü böylesinin düzinesini on hellere bulurum ben.

CESARET ANA: Köşeyi dönünce böyle besili bir horozu zor bulursunuz. Kuşatmaya baksanıza. Öyle bir açlık var ki herkes bir deri bir kemik kalmış! Siz köşeyi dönünce bulsanız bulsanız tarla faresi bulursunuz, tabii onlar da yenmediyse. Millet şimdi yarım gün peşinden koşuyor tarla faresinin. Ku-

şatmada böyle kocaman bir horoz için elli heller.

AŞÇI: Biz kuşatıyoruz onları, onlar bizi kuşatmıyor. Kuşatan biziz, bunu anlayın artık.

CESARET ANA: Ama bizim de yiyeceğimiz yok ya, ona bakın siz! Hatta kenttekilerin yiyecekleri bizden çok. Ne buldularsa yığmışlar oraya. Duyduğuma göre har vurup harman savuruyorlarmış. Bir de bize bakın! Köylülerin yanındaydım, onların da bir şeyi kalmamış.

AŞÇI: Var ama saklıyorlar.

CESARET ANA *(Muzaffer bir edayla)*: Yok diyorum. Yok işte, mahvolmuş hepsi. Sefalet çekiyorlar. Açlıktan bitki köklerini kemirenleri gördüm, pişirilmiş köseleye ağızlarının suyu akıyor. Durum aynen böyle. Bense besili bir horozu kırk hellere bırakmalıymışım.

AŞÇI: Kırka değil, otuza. Otuza dedim.

CESARET ANA: Ama bu alelade bir horoz değil. Bir kere müthiş yetenekliymiş, yalnızca müzik çalınınca yemek yermiş, kendine göre de bir marşı varmış. O kadar zekiymiş ki hesap yapmayı bile biliyormuş. Ve bu hayvana kırk heller fazla ha? Komutanın masasına yiyecek bir şey koymazsanız kafanızı koparır.

AŞÇI: Ya şuna ne buyurulur? *(Bir parça sığır eti çıkarır ve bıçağı ete batırır)* İşte güzel bir parça sığır eti, bunu kızartacağım. İsterseniz bir kez daha düşünün.

CESARET ANA: Kızartın, kızartın. Geçen yıldan kalma o be!

AŞÇI: Dün akşamdan bu et, daha dün akşam koşuyordu bu öküz, kendim gördüm.

CESARET ANA: O zaman, ölmeden önce kokmaya başlamış olmalı.

AŞÇI: İnada binerse beş saat kaynatırım. Bakalım yumuşar mı yumuşamaz mı? *(Kesmeye başlar)*

CESARET ANA: Biberi bolca koyun da komutan kokuyu duymasın.

(Komutanın çadırına Komutan, Rahip ve Eilif girerler)

KOMUTAN *(Eilif'in omzunu sıvazlayarak)*: Gel evladım. İçeriye gir, komutanının yanına gel ve sağ tarafıma otur çünkü sen dini bütün bir cengâver olarak bir kahramanlık gösterdin ve bir din savaşında yaptığın her şeyi Tanrı adına yaptın, bunu çok takdir ediyorum; hele şu kenti bir alayım, seni altın bir bilezikle onurlandıracağım. Biz onların ruh-

larını kurtarmak için geldik. Ya o utanmaz, götü boklu köylüler ne yaptılar? Davarlarını kaçırdılar bizden! Ama yobaz papazlarına gelince, onlara üstten alttan tıkıyorlar etleri! Fakat sen iyi bir ahlak dersi verdin onlara. Bak, bir maşrapa kırmızı şarap, içelim bir dikişte. *(İçerler)* Ordu Rahibi havasını alsın, kendisi sofunun biridir. Eeee, öğleye ne yemek istersin bakalım, aslanım benim?

EILIF: Bir parça et varsa makbule geçer.

KOMUTAN *(Bağırır)*: Aşçıbaşı, et hazırla!

AŞÇI: Bir bu eksikti. Sanki kendine var da, bir de misafir çağırıyor.

(Kulak kabartmak isteyen Cesaret Ana onu susturur)

EILIF: Köylülerin derisini yüzmek acıktırıyor insanı.

CESARET ANA: Oh Tanrım, Eilif'im bu.

AŞÇI: Kim?

CESARET ANA: En büyük oğlum. İki yıldır görmemiştim, sokak ortasında kapıp götürüvermişlerdi. Komutan onu yemeğe davet ettiğine göre yıldızı parladı demek. Peki, senin pişirecek neyin var? Hiçbir şey! Duymadın mı konuk ne istiyor? Et! Onun için gel kaçırma şu horozu. Bir gulden.

KOMUTAN *(Eilif ve Rahip'le sofraya oturmuştur; bağırır)*: Yemeği getirsene hayvan herif, yoksa döve döve öldürürüm seni!

AŞÇI: Ver, Tanrı'nın belası şantajcı karı.

CESARET ANA: Hani sıska bir kuştu?

AŞÇI: Sıska tabii ama ver yine de. Her ne kadar fahiş bir fiyat olsa da elli heller ödeyeyim.

CESARET ANA: Bir gulden dedim. Evladım için, komutanın değerli konuğu için hiç de pahalı değil.

AŞÇI *(Parayı verir)*: Bari yoluver şunu, ben ateşi yakıncaya kadar.

CESARET ANA *(Horozu yolmak için oturur)*: Beni görünce ne yapacak acaba? O benim yiğit ve akıllı oğlumdur. Bir de aptalı var ama namusludur. Kızda pek iş yok. Hiç değilse dilsiz, bu da bir şey sayılır.

KOMUTAN: Bir kadeh daha iç, oğlum. Bak, bu en sevdiğim Falerner şarabıdır. Çok çok bir iki fıçım var ama helal olsun sana. Çok şükür askerlerim arasında dini bütün kişiler varmış daha. Rahip Efendi ise okur durur yalnızca, habire vaaz verir. Bir iş görmeye gelince ne yapacağını bilemez. Eeee, anlat bakalım Eilif oğlum, köylüleri atlatıp yirmi sığırı nasıl ele geçirdin? Umarım yakında burada olurlar.

EILIF: Bir iki gün içinde.

CESARET ANA: Pek düşünceliymiş Eilif'im benim. Öküzleri hemen getirmemiş, yoksa horozun yüzüne kim bakardı?

EILIF: Bakın, şöyle oldu: Köylülerin sakladıkları öküzleri gizlice, özellikle de geceleri ormandan çıkarıp bir koruda topladıklarını haber aldım. Şehirden gelip götüreceklermiş. Bıraktım öküzlerini toplasınlar, düşündüm ki onları benden daha kolay bulurlar. Bu arada adamlarımı da et burunlarında tüter hale getirdim; takımın tayınını da iyice kıstım, öyle ki iki gün sonra "e" desem "et" diyorum sanıp ağızlarının suyu akmaya başladı.

KOMUTAN: Akıllıca bir numara.

EILIF: Belki. Gerisi kolaydı. Ama köylülerde sopa vardı ve bizim üç mislimizdiler. Korkunç bir baskına uğradık. İçlerinden dördü beni bir çalılığa sürükledi, kılıcımı düşürdüler ve "Teslim ol!" diye bağırdılar. Ne yapayım diye düşündüm, beni lokma lokma doğrardı bunlar.

KOMUTAN: Eeee, sonra n'aptın?

EILIF: Güldüm.

KOMUTAN: Ne yaptın?

EILIF: Güldüm. Derken iş muhabbete döküldü. Derhal işe giriştim ve dedim ki: "Bir öküze

yirmi gulden çok. En fazla on beş veririm." Sanki ödeyecek gibi pazarlık ediyordum. Herifler de şaşırıp kaldılar, kafalarını kaşımaya başladılar. Hemen fırsattan yararlanarak eğildiğim gibi kılıcımı kaptım. Bir çırpıda hakladım hepsini. Darlığa din iman olmaz, öyle değil mi?

KOMUTAN: Sen ne dersin buna, Rahip Efendi?

RAHİP: Aslına bakarsanız İncil'de böyle bir şey yok. Fakat İsa Efendimiz beş ekmeği beş yüz yaptığında kimse darda değildi anlaşılan. "Komşunuzu seviniz!" diye buyurduğuna göre o zamanlar herkes toktu demek. Ama artık devir değişti.

KOMUTAN *(Güler)*: Değişti ya. Haydi sen de bir yudum çek, kâfir Ferisi. *(Eilif'e)* İyi ettin onları tepelemekle, aslanlarımın midesi et görecek böylece. İncil öyle der: "Bu en basit kardeşlerimden biri için yaptığınızı, benim için yapmış oldunuz." Ne yapmış oluyorsun sen? Öküz etinle bir ziyafet vermiş oluyorsun. Zavallılar küflü ekmek yemeye alışık değil. Eskiden Tanrı için savaşa gitmeden önce miğferlerinin içinde beyaz ekmek yer, şarap içerlerdi.

EILIF: Evet, kılıcımı kaptığım gibi doğrayıverdim herifleri.

KOMUTAN: Genç bir Sezar var senin içinde. Keşke kralı görseydin.

EILIF: Bir kez uzaktan görmüştüm. Nur akıyordu yüzünden. Örnek alacağım onu.

KOMUTAN: Krala benzeyen yanların yok değil. Senin gibi yiğit askere can kurban, Eilif. Senin gibi birine öz evladım gözüyle bakarım ben. *(Onu haritanın önüne götürür)* Şu duruma bak, Eilif, yapılacak daha çok şey var.

CESARET ANA *(Bir yandan kulak misafiri olurken bir yandan da horozu hırsla yolmaya devam eder)*: Beter bir komutana benziyor bu.

AŞÇI: Biraz çok yer ama neden kötü olsun?

CESARET ANA: Yiğit asker peşinde de ondan. Harekât planı yapmasını bilse askerin yiğidine ne hacet? Olağan işleri yapmak yeterli gelecektir. Onun için, sen sen ol her büyük erdemin ardında bir bityeniği ara.

AŞÇI: Bense bir büyüklük var sanırdım.

CESARET ANA: Hayır, hayır, bir bityeniği vardır. Bak mesela, bir komutan ya da bir kral aptal olur, adamlarını da bok yoluna sürüklerse tabii onların ölesiye cesur olmalarını ister. Eh, cesaret bir meziyettir. Cimriyse ve az askeri varsa her bir erin Herkül olmasını ister. Eğer vurdumduymaz ise, hiçbir şeyi takmıyorsa, askerlerin yılan gibi kurnaz ol-

maları gerekir, yoksa işleri bitiktir. Çok fazla şey isteniyorsa askerlerin sadakate epey ihtiyacı vardır. Görüyorsun ya, düzenli bir ülkenin, iyi bir kralın ya da iyi bir komutanın ihtiyaç duymadığı erdemler bunlar. İyi bir ülkede erdemler gereksizdir. Herkes alelade, orta zekâlı, hatta korkak da olabilir.

KOMUTAN: Bahse girerim, baban da askerdi.

EILIF: Hem de büyük bir askermiş. Onun için annem beni hep uyarırdı. Bu konuda bir de şarkı öğretmişti bana.

KOMUTAN: Söyle de dinleyelim! *(Bağırır)* Hey, n'oldu yemek?

EILIF: Şarkının adı: "Kadın ve Askerin Şarkısı"

(Şarkıyı söyler, bir yandan da elinde hançerle bir savaş dansı yapar)

Tüfekler patlar, saplanır süngüler
Ve su, yiyip bitirir içinde çırpınanları
Ne yapabilirsiniz çeliğe karşı? Bırakın
aptallığı!
Dedi kadın askere.
Ama kurşunu namluya süren asker
Güldü buna, duyunca davulları:
Kimseye zarar vermez yürümek!
İster güneye olsun ister kuzeye

Ve elleriyle yakalar bıçağı!
Dedi kadına askerler.

Çok pişman olur bilgenin öğüdünden ürken
Ve akıl danışmayan yaşlılara.
Ah, kötü bitecek, bakma o kadar yukarıya!
Dedi kadın askere.
Ama asker, palaskasında süngüsüyle
Yüzüne buz gibi gülüp nehre yürüdü
Ona ne yapabilirdi sel?
Ay damlara vurduğu zaman
Geri geliriz, bize dua et!
Dedi kadına askerler.

CESARET ANA *(Kaşıkla bir tencereye vurarak mutfaktan şarkıya devam eder)*:

Duman gibisiniz! Yitersiniz hemen!
Yiğitliğiniz bizi ısıtmaz!
Duman çabuk yiter! Onu korusun Tanrım!
Dedi kadın askere.

EILIF: Bu da nesi?
CESARET ANA *(Şarkı söylemeyi sürdürür)*:

Bıçağı belindeydi askerin
Sel birden götürdü onu süngüsüyle

Götürdü birlikte her şeyini.
Ay damlara soğuk vuruyordu
Kaybolup gitti gözlerden asker
Askerler kadına ne dediler?

Duman gibidir, yitiverir hemen
Ve yiğitliği de hiç ısıtmaz
Pişmandır büyük sözü dinlemeyen
Dedi kadın askerlere.

KOMUTAN: Bugün bizim mutfakta birtakım dolaplar dönüyor.

EILIF *(Mutfağa girip annesiyle kucaklaşır)*: Şükür kavuşturana! Kardeşlerim nerede?

CESARET ANA *(Oğlunun kollarında)*: Turp gibiler. İsviçre Peyniri, İkinci Fin Alayı'nda mutemet oldu; böylece en azından ateş hattından kurtuldu, onu tamamen savaşın dışında tutamadım.

EILIF: Peki, ayakların nasıl?

CESARET ANA: Sabahları güç kalkıyorum artık.

KOMUTAN *(Yanlarına gelmiştir)*: Sen anasısın demek. Umarım, bunun gibi birkaç oğlun daha vardır bana verecek.

EILIF: Bak ana, sayemde ne günler gördün? Oğlun neymiş, duydun mu?

CESARET ANA: Evet, duydum. *(Oğluna bir tokat atar)*

EILIF *(Yanağını tutar)*: Öküzleri yakaladığım için mi?

CESARET ANA: Hayır, dört kişi sana çullandığı zaman teslim olmadığın için. Kıtır kıtır keseceklerdi seni! Ayağını denk al dememiş miydim ben sana? Seni gidi Fin şeytanı seni!

(Komutan ve Rahip kapı önünde dururken gülerler)

3

ARADAN ÜÇ YIL GEÇMİŞ, CESARET ANA FİN ALAYI'NIN BAZI BİRLİKLERİYLE TUTSAK DÜŞMÜŞTÜR. KIZI VE ARABASI KURTULUR. NAMUSLU OĞLU ÖLÜR.

Karargâh. Vakit öğleden sonradır. Bir direğe alay sancağı çekilmiştir. Cesaret Ana, çeşit çeşit mallarla tıka basa dolu arabası ile büyük bir topun arasına gerdiği ipten çamaşır toplamakta, çamaşırları Kattrin'le birlikte katlamakta, bir yandan da Levazımcı'yla pazarlık etmektedir. Mutemet üniforması kuşanmış İsviçre Peyniri, bir torba kurşun konusundaki bu pazarlığı seyretmektedir. Güzel bir kadın olan Yvette Pottier, önünde bir kadeh sıcak şarap, rengârenk bir şapka üstüne dikiş dikmektedir. Çorapladır, yüksek topuklu kırmızı ayakkabılarını yanı başına koymuştur.

LEVAZIMCI: Kurşunları size iki guldene veririm. Ucuza bırakıyorum, para lazım bana çünkü Albay iki gündür subaylarla içip duruyor ve likör bitti.

CESARET ANA: Birliğin cephanesi bu. Bir çakarlarsa mahkemeyi boylarım. Alçaklar, siz kurşunları satıyorsunuz, askerinse düşmana sıkacak kurşunu yok!

LEVAZIMCI: Katı yürekli olmayın, bozacının şahidi şıracıdır.

CESARET ANA: Ordu malını almam ben. Hele bu fiyata.

LEVAZIMCI: On iki guldenlik makbuz verdiniz mi Dördüncü Alay'ın levazımcısına, beş guldene, hatta hemen bu akşam verirseniz sekiz guldene gizlice satabilirsiniz. Hiç cephaneleri kalmadı.

CESARET ANA: Öyleyse neden kendin satmıyorsun?

LEVAZIMCI: Çünkü ona güvenim yok, arkadaşız.

CESARET ANA *(Torbayı alır)*: Ver haydi. *(Kattrin'e)* Götür arkaya. Ona bir buçuk gulden say. *(Levazımcı itiraz edecek gibi olur)* Bir buçuk gulden dedim! *(Kattrin torbayı arkaya götürür, Levazımcı onu takip eder. Cesaret Ana, İsviçre Peyniri'ne hitap eder)* Sen de şu donu al, iyi koru onu. Ekim ayındayız, sonbahar bastırabilir. Özellikle "Bastırır," demedim. Neden? Çünkü anladım ki hiçbir şey düşünüldüğü gibi çıkmıyor, mevsimler bile. Fakat alay kasası tam çıkmalı. Kasa tam mı?

İSVİÇRE PEYNİRİ: Evet, anne.

CESARET ANA: Kardeşin gibi delifişek değil de namuslu olduğun için seni mutemet

yaptılar, bunu unutma. Özellikle de kasayla beraber kaçmayı aklına getiremeyecek kadar saf olduğun için. Bu içimi rahatlatıyor. Donunu kaybetme!

İSVİÇRE PEYNİRİ: Kaybetmem anne, şiltenin altına koyacağım. *(Gitmeye davranır)*

LEVAZIMCI: Ben de geleyim seninle, mutemet.

CESARET ANA: Sakın numaralarını öğreteyim deme oğluma!

(Levazımcı, selam vermeksizin İsviçre Peyniri ile çıkar)

YVETTE *(Levazımcı'nın arkasından el sallayarak)*: Selam yok mu Levazımcıbaşı?

CESARET ANA *(Yvette'e)*: İkisini bir arada görmek hiç hoşuma gitmiyor. İsviçre Peyniri'ne göre arkadaş değil o. Savaş da iyi yayılıyor hani. Tüm ülkelerin katılması dört beş yıl sürer. İhtiyatsızlık etmez de uzak görüşlü davranırsam işim iştir. Sen de ne içip duruyorsun şu içkiyi sabah sabah? Hastalığın azacak.

YVETTE: İftira bu! Kim demiş hastayım diye?

CESARET ANA: Herkes!

YVETTE: Herkes yalan söylüyor. Ne yapacağımı bilemiyorum, Cesaret Ana. Bu yalanlar

yüzünden kokmuş balığa bakar gibi bakıyorlar bana. Niçin süslüyorum şapkamı sanki? *(Şapkayı atar)* Anladın mı şimdi sabah sabah niye içtiğimi? Önceden asla yapmazdım, göz altları kırış kırış olurmuş ama şimdi her şey önemsiz. İkinci Fin Alayı'nda tanımayan yoktur beni. Birinci sevgilim ihanet edince evimde kalmalıydım. Gurur bizim neyimize? Çamuru da yutabilmeli gereğinde insan, yoksa tepetaklak oluverir.

CESARET ANA: Başlama yine şu Pieter hikâyesine. Bizim kız duymasın, yüzü gözü açılmamıştır daha.

YVETTE: Duysun. Duysun da aşka karşı nasır bağlasın yüreği.

CESARET ANA: Nasır bağlar mıymış yürek?

YVETTE: Öyleyse içim açılsın diye anlatayım. Hikâye şu: Güzel Flandra'da büyüdüm, aksi halde onu tanımazdım ve şimdi şu Polonya'da olmazdım çünkü o bir birlikte aşçıydı, sarışındı, Hollandalıydı fakat zayıftı. Kattrin, sen sen ol, sıskalardan sakın. Ama ben o zamanlar bunu bilmiyordum. Meğer daha o zamanlar başka bir kadın varmış. Ona Pipolu Pieter derlermiş çünkü ağzından hiç çıkmazmış piposu, o işi yaparken bile, o kadar umursamazmış.

("Kaynaştırma Şarkısı"nı söyler)

On yedimdeydim daha
Düşman çıkageldi.
Kılıcını koydu yana
Bana elini verdi.
Ve mayıs şenliğinden sonra
Geldi mayıs geceleri
Alay dörder sıralı dizildi
Vurdu davullar âdet üzere
O zaman götürdü bizi düşman çalılığa
Ve düzdü kardeşlik adına.

Düşman çoğaldı sonra
Benimki bir aşçı
Gündüz kızardım ona
Ama geceleri ısıtırdı aşkı.
Mayıs şenliğinden sonra
Gelir mayıs geceleri
Alay dörder sıralı dizilir
Vurur davullar âdet üzere
O zaman götürür bizi düşman çalılığa
Ve düzer kardeşlik adına

İlahi bir güçtü sanki
Benim duyduğum sevgi.
Ama anlayamadılar bizimkiler

Ondan nefret etmeyip sevdiğimi.
Kasvetli bir sabah vakti
Başladı acılarım, hüzünlerle.
Alay dörder sıralı dizildi
Vurdu davullar âdet üzere
Ve düşman, sevgilimle birlikte
Kentimizden çekip gitti.

Onun ardından gitme gafletinde bulundum ama hiçbir yerde rastlayamadım. Beş yıl kadar oluyor. *(Sendeleyerek arabanın arkasına gider)*

CESARET ANA: Hey, şapkanı unuttun.

YVETTE: İsteyen alsın.

CESARET ANA: Kulağına küpe olsun bunlar, Kattrin. Asker milletine asla kuyruk sallama. Aşk ilahi bir güçtür, uyarıyorum seni. Hatta sivil bir erkekle bile kolay değildir bu işler. Önce bastığın yeri öpeyim derler. Sahi dün yıkadın mı kız ayaklarını? Evet, öyle derler ama sonra bir bakarsın, onun hizmetçisi oluvermişsin. Şükret ki dilsizsin, tükürdüğünü yalamak zorunda değilsin ya da gerçeği söylediğin için dilini ısırmak zorunda değilsin. Dilsizlik, Tanrı'nın bir lütfudur. Aaaaa, komutanın aşçısı da ne arıyor buralarda? *(Aşçı ve Rahip gelirler)*

RAHİP: Oğlunuz Eilif'ten haber getirdim. Aşçıbaşı da takıldı ardıma, sizden etkilenmiş.

AŞÇI: Biraz hava alayım dedim canım.

CESARET ANA: Adam gibi davranırsanız başımla beraber. Yoksa yapacağımı bilirim. Ya Eilif ne istiyor? Beş param kalmadı.

RAHİP: Aslında mutemet olan kardeşine bir mesaj iletmeliyim.

CESARET ANA: Ne burada ne de başka bir yerde bulabilirsiniz onu. Hem Eilif'in mutemedi değil o. Aklını başına toplasın! Çocuğu baştan çıkarırsa bilirim yapacağımı. *(Beline asılı çantasından para çıkarıp verir)* Verin şunu zıkkımlansın. Analık duygularımı sömürüyor. Yazıklar olsun!

AŞÇI: Fazla uzun sürmez, yakında alayla gidecek, kim bilir, belki de ölüme. Yerinizde olsam beş on kuruş daha verirdim, ola ki pişmanlık duyarsınız sonunda. Siz kadın milleti katı yüreklisinizdir ama arkadan da pişman olursunuz. Zamanında bir kadeh konyağı esirgediğiniz insan bir kez kara toprağa girdi mi artık ne yapsanız nafile.

RAHİP: O kadar dokunaklı konuşmayın, Aşçı Efendi! Ne mutlu savaşta ölene. Neden? Tanrı yolunda savaşıyoruz. Bu öyle sıradan bir savaş değil, inanç uğruna yapılan sıra-

dışı bir savaş. Nitekim bizden razıdır Tanrı.

AŞÇI: Bu doğru! Yani aslında bir bakıma bu bir savaş, çünkü yakılıyor, yıkılıyor, yağma ediliyor ve hatta az bir miktar tecavüzü de unutmamak gerekir. Fakat öte yandan diğer savaşlardan da farklı, çünkü bu bir din savaşı. Bu açık. Ne var ki susatıyor da insanı, kabul edin bunu.

RAHİP *(Aşçı'yı göstererek Cesaret Ana'ya)*: Onu getirmeyecektim, gelmesine engel olmaya çalıştım ama dedi ki onu etkilemişsiniz, rüyalarına giriyormuşsunuz.

AŞÇI *(Piposunu yakar)*: Aklına kötü bir şey gelmesin. Dilber elinden bir kadeh konyaktır muradımız, o kadar. Ama Rahip Efendi yol boyunca öyle şakalar yaptı ki hâlâ utancımdan kızarıyorum.

CESARET ANA: Cüppesinden utansın! Size içecek bir şey getirmeliyim, yoksa can sıkıntısından bana ahlaksız bir teklifte de bulunursunuz.

RAHİP: Saray Rahibi, "Bu bir ayartıdır," derdi ve kendisi de ona yenik düştü. *(Gitmek üzereyken Kattrin'i görür)* Bu hoş kız da kim?

CESARET ANA: O hoş bir kız değil. Sadece terbiyeli.

(Rahip ve Aşçı, Cesaret Ana'yla birlikte arabanın arkasına geçerler. Kattrin bir süre onları süzer, sonra çamaşırların yanından ayrılarak Yvette'in bıraktığı şapkaya doğru yürür. Şapkayı alıp havaya kaldırır, oturur, kırmızı ayakkabıları giyer. Cesaret Ana, Rahip ve Aşçı'nın politika hakkında konuştukları duyulur)

CESARET ANA: Aslında buralardaki, yani Polonya'daki Polonyalıların bu işe karışmamaları gerekirdi. Kralımızın atlarla, adamlarla ve arabalarla onların topraklarına girdiği doğru ama Polonya'da barışı koruyacaklarına kendi işlerine kendileri karışmaya kalktılar ve sakin sakin ilerleyen Kral'a saldırdılar. Barışın bozulmasına neden oldular, dökülen kanın vebali onların boynuna.

RAHİP: Kralımızın tek derdi özgürlüktür. İmparator, Almanya'yı da Polonya'yı da inim inim inletiyordu ve Kral onları kurtarmak zorunda kaldı.

AŞÇI: Al benden de o kadar. Konyağınız da dehşetmiş hani, demek ki hakkınızda yanılmamışım. Kral'dan söz ediyorduk. Almanlara özgürlük vereyim dedi, tuzluya oturdu. Masrafı kurtarmak için tuza vergi koydu İsveç'te, yoksul halka bu pahalıya mal oldu.

Baktı ki Almanlar İmparator'a kölelik etmekte ısrar ediyorlar, onları içeri tıkmak ve bedenlerini dört parçaya ayırmak zorunda kaldı. Elbette özgürlük istemeyene karşı şakası yoktu. Önce kötü insanlardan, özellikle de İmparator'dan Polonya'yı korumak istiyordu, sonra iştahı açıldı ve bütün Almanya'yı koruyuverdi. Ama Almanya epey sıkı bir karşılık verdi. Böylece ne oldu? İyi kalpli Kral iyiliğe karşı kötülük görmüş oldu. E tabii, masrafını çıkarmak için vergiler koydu. Bu daha beter oldu ama o yine de yılmadı. Bir tek şeye inandı, kapı kadar Tanrı buyruğuna. Bu olmasaydı, çıkar için yapıyor derlerdi. Vicdanı rahat Kral'ın. Esas olan da bu.

CESARET ANA: İsveçli olmadığınız belli, yoksa kahraman Kral hakkında daha farklı konuşurdunuz.

RAHİP: Onun ekmeğini yiyorsunuz, unutmayın.

AŞÇI: Ekmeğini yemiyorum, pişiriyorum.

CESARET ANA: Kimse yenemez onu. Neden? Adamları inanıyorlar ona da, ondan. *(Ciddiyetle)* Kodamanların laflarına bakılırsa Tanrı korkusundan yürütülüyormuş bu savaş; iyi ve güzel olan her şey içinmiş. Ama dikkatli bakınca onların bu kadar aptal olmadıkla-

rını, savaştan çıkar beklediklerini görüyorsun. Yoksa benim gibi küçük insanlar onları destekler miydi?

AŞÇI: Öyle.

RAHİP: Ve siz Hollandalı olarak Polonya'da önce hangi bayrağın dalgalandığına bakıp fikrinizi öyle açıklasanız daha iyi olur.

CESARET ANA: Burada Protestanlık her yerdedir! Şerefe!

(Kattrin, Yvette'in şapkasını giymiş, onun yürüyüşünü taklit ederek dolaşmaktadır. Birden top ve kurşun sesleri işitilir. Trampetler çalar. Cesaret Ana, Aşçı ve Rahip arabanın arkasından fırlarlar. Aşçı ve Rahip'in kadehleri hâlâ ellerindedir. Levazımcı ve bir asker topa koşarlar ve onu itmeye çabalarlar)

CESARET ANA: Ne oluyor? Önce çamaşırlarımı toplayayım hele. Teresler! *(Çamaşırları kurtarmaya çalışır)*

LEVAZIMCI: Katolikler! Basıldık. Kaçıp kaçamayacağımızı bilmiyoruz. *(Asker'e)* Çek topu! *(Koşarak gider)*

AŞÇI: Aman Tanrım! Komutanın yanına gitmeliyim. Hey Cesaret, yakında gevezelik etmeye gelirim. *(Telaşla koşar)*

CESARET ANA: Durun, piponuzu unuttunuz!

AŞÇI *(Uzaktan seslenir)*: Benim için saklayın! Lazım bana.

CESARET ANA: Tam da işler tıkırındayken!

RAHİP: O halde bana da gitmek düşüyor. Düşman bu kadar yakınsa tehlikeli olabilir. Ne mutlu barışı sağlayanlara! Keşke bir paltom olsaydı!

CESARET ANA: Öleceğimi bilsem kimseye ödünç palto vermem. Çok kazık yedim.

RAHİP: Ama ben dini inancım nedeniyle özellikle tehlikedeyim.

CESARET ANA *(Ona bir palto getirir)*: İyi niyetimden yapıyorum bunu. Haydi koşun.

RAHİP: İyilikseverliğinize teşekkür ederim. Ama burada kalırsam belki daha iyi olur; koşarken görülürsem benden şüphelenebilirler ve düşmanı üzerime çekmiş olurum.

CESARET ANA *(Asker'e)*: Bırak git, eşek kafalı. Üstüne para mı veriyorlar? Ben topa bakarım. Olan sana olur.

ASKER *(Kaçarken)*: Şahitlik edersiniz, denedim.

CESARET ANA: Yeminle ederim. *(Kızını görür şapkayla)* Ne geçirmişsin başına orospu şapkasını? Delirdin mi? Tam da düşman geliyorken! *(Kattrin'in başından şapkayı çıkarır)* Seni fark edip orospu mu yapsınlar? Ayak-

kabıları da unutmamış Babil Fahişesi! Çıkar onları! *(Kattrin'in ayakkabılarını çıkarmaya çalışır)* Tanrı aşkına, yardım et, Rahip Efendi, yardım et de çıkarsın şu pabuçları! Hemen geliyorum ben. *(Arabaya koşar)*

YVETTE *(Pudra sürünerek gelir)*: Ne? Katolikler mi? Şapkam nerede? Kim bastı üstüne? Katolikler geldiğinde bu kılıkta nasıl dolaşırım, sonra ne düşünürler hakkımda? Aynam da yok. *(Rahip'e)* Nasıl görünüyorum? Pudram fazla mı?

RAHİP: Tam kararında.

YVETTE: Kırmızı ayakkabılarım nerede? *(Ayakkabılarını bulamaz çünkü Kattrin ayaklarını eteğinin altına saklamıştır)* Şuracıkta bırakmıştım. Yalınayak çadırıma nasıl giderim? Rezalet!

(İsviçre Peyniri elinde küçük bir kutuyla koşarak gelir)

CESARET ANA *(Elleri kül dolu gelir. Kattrin'e)*: İşte kül getirdim. *(İsviçre Peyniri'ne)* Nedir o taşıdığın?

İSVİÇRE PEYNİRİ: Alay kasası.

CESARET ANA: At onu! Mutemetliğe paydos.

İSVİÇRE PEYNİRİ: Emanete hıyanet olmaz. *(Arkaya gider)*

CESARET ANA *(Rahip'e)*: Cüppeyi çıkar, Rahip Efendi! Yoksa seni paltoya rağmen enselerler. *(Kattrin'in yüzünü küle bular)* Dur, sessiz ol! Hah şöyle, biraz kirlendin mi emniyettesin. Ne felaket! Nöbetçiler içkiliydi muhakkak. Işığını gizleyebilmeli insan. Asker, hele Katoliği, parlak bir yüz gördü mü, gelsin orospuluk. Haftalarca kemirecek bir lokma bulamazlar, sonra yağma sayesinde buldular mı kadınlara da saldırırlar. Bakayım. Fena değil. Çamura düşmüş gibisin. Titreme! Bu halde sana bir şeycikler olmaz. *(İsviçre Peyniri'ne)* Kasayı ne yaptın?

İSVİÇRE PEYNİRİ: Arabaya bıraktım.

CESARET ANA *(Tepkiyle)*: Ne? Benim arabama mı? Aptallığın dik âlâsı! Kendi başına bırakmaya gelmiyor! Üçümüzü de ipe çekerler namussuzum!

İSVİÇRE PEYNİRİ: Başka yere koyayım o zaman ya da onunla birlikte kaçayım.

CESARET ANA: Otur oturduğun yerde, çok geç artık.

RAHİP *(Yarı giyinmiş halde öne çıkar)*: Aman Tanrım, sancak!

CESARET ANA *(Alay sancağını indirir)*: Ulu Tanrım! Farkında bile değilim bayrağın, yirmi beş yıldır hep yanımda. *(Top sesleri şiddetlenir)*

(Üç gün sonra, öğleden önce. Top yerinde değildir. Cesaret Ana, Kattrin, Rahip ve İsviçre Peyniri düşünceli düşünceli yemek yemektedirler)

İSVİÇRE PEYNİRİ: Üç gündür tembel tembel oturuyorum. Bana hep hoşgörülü davranan çavuşum şimdi meraklanmaya başlamıştır, "İsviçre Peyniri nereye gitti kasayla birlikte?" diye sorup duruyordur.

CESARET ANA: İzini bulamadıklarına şükret.

RAHİP: Ya bana ne demeli? Burada bir ayin bile yapamıyorum, yaparsam başım belaya girer. "Ağız yürekten taşanı söyler," denir. Yardım et Tanrım, eğer benimki taşarsa!

CESARET ANA: Şu hale bak, birinizde iman var, birinizde kasa. Hangisinin daha tehlikeli olduğunu bilemiyorum.

RAHİP: Şimdi Tanrı'nın elindeyiz.

CESARET ANA: Halimizin bu kadar berbat olduğunu sanmıyorum ya, geceleri gözüme yine de uyku girmiyor. Sen olmasan, İsviçre Peyniri, işler kolaydı. Ama yine de işler zıvanadan çıkmış sayılmaz. Onlara İsa karşıtlarına, yani İsveç'e karşı olduğumu söyledim, boynuzlu şeytana benzediklerini söyledim, hatta sol boynuz biraz aşınmış demeyi de ihmal etmedim. Tam sorgunun ortasında, "Acep ucu-

zundan adak mumu bulunur mu buralarda?" diye sordum. Bilirim bu yolları çünkü İsviçre Peyniri'nin babası Katolikti ve sık sık böyle şakalar yapardı. Yutmadılar yutmasına ama alaylarında satıcı da yok. İdare ettiler işte. Belki işler iyiye bile gider. Anlayacağınız esiriz ama arpa ambarındaki tavuk gibiyiz.

RAHİP: Süt iyi ama nicelik açısından İsveçlilere özgü iştahımızı biraz kısmamız gerekecek. Ne de olsa yenildik.

CESARET ANA: Kim yenildi? Kodamanların yenilgisi başka, aşağıdakilerin yenilgisi başkadır, hiç uymaz birbirine. Hatta bazen yenilgi aşağıdakiler için zafer bile sayılır; yitirilen tek şey onurdur. Hatırlarım, Livonya'da bir keresinde düşman bizim komutana öyle bir darbe indirdi ki karışıklık çıktı, hatta gürültü patırtı sırasında askeri ahırdan bir katıra konuverdim, yedi ay benim arabayı çekti, ta ki zafer kazanılıncaya kadar; tabii hemen sayım yapmaya başladılar. Genel olarak diyebilirim ki yenilgi ve zafer bizim gibi sıradan insanlara pahalıya patlar. Bizim için en iyisi politikanın batağa batmasıdır. *(İsviçre Peyniri'ne)* Ye!

İSVİÇRE PEYNİRİ: Boğazımdan geçmiyor ki! Çavuş aylıkları nasıl ödeyecek acaba?

CESARET ANA: Geri çekilirken aylık maylık ödenmez.

İSVİÇRE PEYNİRİ: Ödenir tabii, hakları. Aylık ödenmezse geri çekilmeleri de gerekmez O zaman bir adım atmaya bile mecbur tutulamazlar.

CESARET ANA: İsviçre Peyniri, senin şu dürüstlüğün beni korkutmaya başladı. Aptal olduğundan, sana namuslu ol dedik, ama bunun da bir sınırı var. Ben şimdi Rahip Efendi'yle birlikte Katolik bayrağı ve et almaya gidiyorum. Rahip bir et seçiyor ki aklın durur, sanki uykuda gezermiş gibi kolay yapıyor bu işi. Öyle sanıyorum ki ağzı istemsizce sulanınca iyi eti hemen saptıyor. İyi ki ticaret yapmama izin veriyorlar. Esnaf kısmına iman değil, fiyat sorulur. Nitekim Protestan pantolonu da sıcak tutar.

RAHİP: Lütercilerin dünyanın altını üstüne getirecekleri söylendiğinde, bir dilenci keşiş, dilencilere hep ihtiyaç vardır demişti. *(Cesaret Ana arabaya giderek gözden kaybolur)* Ne de olsa kasa çıkmıyor aklından. Şimdiye kadar sanki hepimiz aynı arabadanmışız gibi yaptık ve fark edilmedik. Bakalım, ne kadar sürecek?

İSVİÇRE PEYNİRİ: Kasayı buradan uzaklaştırabilirim.

RAHİP: Öylesi daha tehlikeli. Ya görürlerse! Etraf casus dolu. Dün çukurda hacetimi görürken biri çıkıverdi karşıma. Öyle korktum ki az daha duaya başlayacaktım. Başlasaydım kendimi ele vermiş olacaktım. Herifler neredeyse dışkı koklayacak, Protestan mı diye. Casus, tek gözü sarılı geberesice bir bücürdü.

CESARET ANA *(Bir sepetle arabadan iner)*: Nelerini buldum senin, utanmaz şırfıntı! *(Muzaffer bir edayla kırmızı ayakkabıları gösterir)* Yvette'in kırmızı ayakkabıları! Soğukkanlılıkla yürütmüş. Hoş olduğunu söylediniz ya, ondan dolayı! *(Ayakkabıları sepete koyar)* Yvette'e geri vereceğim. Onun ayakkabılarını çalmak ha? O, para için kendini harcıyor, bunu anlıyorum. Sense bunu sırf eğlence için bedavaya yapmak istiyorsun. Kaç defa söyledim, barışı bekleyeceksin diye! Askerlerle olmaz, kırıştırmak için barışı bekle!

RAHİP: Pek kırıştırıyormuş gibi gelmiyor bana.

CESARET ANA: Yine de fazla. Dalarna'daki bir taş gibi kimsenin dikkatini çekmese, insanlar "Bu ucubenin farkında değiliz ki!" deseler canıma minnet. O zaman başına bir şey gelmez. *(İsviçre Peyniri'ne)* Kasayı olduğu yerde bırak, duyuyor musun? Kardeşine

dikkat et, ilgiye ihtiyacı var. Mezara sokacaksınız beni. Sizi besleyeceğime bir torba bit besleseydim daha iyiydi. *(Rahip'le birlikte uzaklaşır. Kattrin bulaşıkları toplar)*

İSVİÇRE PEYNİRİ: Artık güneşin altında gömlekle oturabileceğiniz günler azaldı. *(Kattrin bir ağacı gösterir)* Evet, yapraklar sararmaya başlamış. *(Kattrin bir şey içmek isteyip istemediğini işaretle sorar)* İçmeyeceğim şimdi, düşünüyorum. *(Sessizlik)* Uyuyamıyorum diyor, şu halde kasayı alayım oradan. Saklayacak yer buldum. Doldur, Kattrin! *(Kattrin arabanın arkasına gider)* Irmak kenarındaki köstebek yuvasına bırakayım. Belki bu sabaha karşı alır, alaya teslim ederim. Üç günde kaçsalar kaçsalar nereye kaçarlar? Çavuş gözlerini fal taşı gibi açacak. "Hiç beklemezdim, beni şaşırttın İsviçre Peyniri!" diyecek, "Ben sana kasayı emanet ettim ve sen onu geri getirdin."

(Kattrin dolu bir bardakla arabanın arkasından çıkarken iki adam yolunu keser. Biri Çavuş'tur, bir gözü sargılı olan öteki şapkasını çıkarır)

GÖZÜ SARGILI: Tanrı'nın selamı üzerinize olsun, küçük hanım. İkinci Fin Alayı'ndan birini gördünüz mü buralarda?

(Kattrin korkuyla öne doğru kaçarken konyağı döker. Adamlar birbirlerine bakarlar, İsviçre Peyniri'ni oturur halde görünce giderler)

İSVİÇRE PEYNİRİ *(Daldığı düşüncelerden sıyrılır)*: Yarısını dökmüşsün. Neyin var? Gözünü bir yere mi çarptın? Seni anlamıyorum. Ben de gidiyorum, karar verdim, en iyisi bu. *(Ayağa kalkar. Kattrin tehlikeyi haber vermek için çırpınır. İsviçre Peyniri ise onu iter)* Keşke anlayabilsem ne demek istediğini. İyiliğimi istiyorsun herhalde ama anlatamıyorsun zavallıcık. Konyağı döktüysen ne olmuş? Daha çok kadehler yuvarlarım ben. *(Arabadan kasayı çıkarır, ceketinin altına sokar)* Birazdan dönerim. Tutma ama beni, yoksa kızarım. Anladık, iyiliğimi istiyorsun, keşke konuşabilsen.

(Kardeşi engel olmak isteyince onu öper, zorla elinden kurtulup gider. Kattrin kesik kesik sesler çıkararak umarsızca bir aşağı bir yukarı dolaşır. Rahip'le Cesaret Ana geri gelirler. Kattrin annesine atılır)

CESARET ANA: Ne var? Ne oldu? Dağıtmışsın kendini. Biri bir şey mi yaptı? İsviçre Peyniri nerede? Doğru dürüst anlatsana, Kattrin.

Anan anlar seni. Ne? O piç kasayı mı götürdü? Vay sinsi vay! O kasayı kafasında kırarım ben onun. Yavaş ol, zırvalama, ellerinle anlat, köpek gibi ulumandan hoşlanmıyorum. Rahip Efendi ne düşünür sonra? Tedirginleşir tabii. Tek gözlü bir adam mı geldi?

RAHİP: Tek gözlü casus! Yakaladılar mı İsviçre Peyniri'ni? *(Kattrin hayır anlamında kafasını sallar, omuzlarını kaldırır)* Mahvolduk!

CESARET ANA *(Sepetten bir Katolik bayrağı çıkarır, Rahip bayrağı göndere bağlar)*: Yeni bayrağımızı çekelim!

RAHİP *(Acı bir sesle)*: Burada Katoliklik her yerdedir!

(Arkadan sesler işitilir. İki adam İsviçre Peyniri'ni getirir)

İSVİÇRE PEYNİRİ: Bırakın beni, yok yanımda bir şey. Omzumu çıkaracaksınız, ben suçsuzum.

ÇAVUŞ: Kaldığı yer burası. Birbirinizi tanıyorsunuz.

CESARET ANA: Biz mi? Nereden tanışacakmışız?

İSVİÇRE PEYNİRİ: Hiç tanımam bunları. Kim bilir, kim bunlar? İşim yok bunlarla benim.

Öğleyin on hellerlik yiyecek satın almıştım. Herhalde o zaman beni burada otururken görmüş olacaksınız. Yiyecek de zehir gibi tuzluydu.

ÇAVUŞ: Kimsiniz sizler?

CESARET ANA: Biz namuslu insanlarız. Doğru söylüyor, yiyecek satın almıştı, tuzlu diye beğenmemişti.

ÇAVUŞ: Onu tanımıyormuş gibi davranmayın!

CESARET ANA: Onu nereden tanıyacakmışım? Herkesi tanımam ben. Ben insanın ne ismini cismini ne de dinini imanını sorarım. Parayı ödediyse dinsiz değildir. Dinsiz misin sen?

İSVİÇRE PEYNİRİ: Asla.

RAHİP: Efendi efendi oturdu. Ağzını yalnızca lokmasını atmak için araladı. Buna da mecburdu.

ÇAVUŞ: Ya sen kimsin?

CESARET ANA: Meyhaneci yamağıdır o. Susamışsınızdır mutlaka, size birer bardak konyak getireyim. Kim bilir ne kadar koştunuz da susadınız?

ÇAVUŞ: Vazife başında içki olmaz. *(İsviçre Peyniri'ne)* Sen bir şeyler götürüyordun. Irmak civarında saklamış olmalısın. Ceketin pek kabarıktı buradan giderken.

CESARET ANA: Acaba o kişi bu muydu gerçekten?

İSVİÇRE PEYNİRİ: Sanırım başka birini kastediyorsunuz. Ceketi kabarık birini koşarken gördüm. Ben o adam değilim.

CESARET ANA: Herhalde yanlışınız var. Ben insan sarrafıyım, adım Cesaret, duymuşsunuzdur belki, herkes tanır beni. Şu kadarını söyleyeyim, bu namuslu birine benziyor.

ÇAVUŞ: İkinci Fin Alayı'nın kasasının peşindeyiz. Onun saklandığını biliyoruz. İki gündür arıyoruz. Bu adam sensin.

İSVİÇRE PEYNİRİ: Değilim.

ÇAVUŞ: Paraları sökülmezsen yandın. Kasa nerede?

CESARET ANA *(Aceleyle)*: Olsa neden vermesin? Olsa hemen itiraf eder, çıkarıp verirdi, sonuçta siz daha kuvvetlisiniz. O kadar aptal değil ya. Konuşsana, enayi. Çavuş sana bir fırsat tanıyor bak.

İSVİÇRE PEYNİRİ: Bende yoksa ne yapayım?

ÇAVUŞ: Öyleyse gel bizimle. Öğreniriz yerini. *(Onu götürürler)*

CESARET ANA *(Arkalarından seslenir)*: Bilse söylerdi. O kadar da aptal değil ya. Omzunu çıkarmayasınız! *(Arkalarından koşar)*

(Aynı akşam Rahip'le dilsiz Kattrin bardakları durulamakta, bıçakları temizlemektedirler)

RAHİP: Dinler tarihinde böylesi okkanın altına gitme hikâyesi çoktur. Mesela Kurtarıcımız İsa Efendimizin çilesi aklıma geliyor. Bu konuyu işleyen eski bir şarkı var. *("Saatlerin Şarkısı"nı söyler)*

Günün ilk saatinde
Getirildi İsa
Katil diye sunuldu
Dinsiz Pilatus'a.

Pilatus onu suçsuz buldu
Ve idam etmedi
İşbu nedenle onu
Kral Hirodes'e gönderdi.

Tanrı'nın oğlu saat üçte
Kırbaçla kötü berelendi
Dikenlerden bir taçla
Başı zedelendi.
Alaylara uğradı
Kötü hırpalandı
Ve kendi çarmıhını
Kendisi taşıdı.

TÜRKİYE TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Saat altıda çıplaktı ve açıktaydı
Gerilmişti çarmıha
O çarmıhta ki kanını akıttı
Duayla karışıktı yakınmaları.

Alay ettiler ona bakanlar
Hatta yanında çarmıha çakılanlar
Ta ki güneş bunlar karşısında
Batıp gidene kadar.

İsa dokuza dek yakındı
Yalnız kaldım diye
Birden ağzına geldi
Safra bitesiye.

Ruhunu teslim etti
Ve dünya titredi
Parçalandı tapınağın perdesi
Kimi kayalar parçalandı.

Meryem'in oğlu İsa
İşte böyle öldü
Bedenine bir uçtan
Bir mızrak gömülmüştü.

Aktı kanı seller gibi
Alay ettiler bununla da
İşte böyle şeyler yaparken
Bizler gibi insanoğullarına.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

CESARET ANA *(Heyecanla geri gelir)*: Ölüm kalım meselesi. Ama Çavuş halden anlarmış. Yalnız İsviçre Peyniri'nin bizden olduğunu çaktırmamalıyız, yoksa onu kayırdığımızı düşünürler. Zorları para. Ama parayı nereden bulacağız? Yvette uğramadı mı hiç? Onunla yolda karşılaştım, bir albay tavlamış. Belki kandırır da dükkânı satıveririz.

RAHİP: Sahi satacak mısınız?

CESARET ANA: Başka türlü nasıl para bulayım Çavuş'a?

RAHİP: Neyle geçineceksiniz peki?

CESARET ANA: Ben de onu düşünüyorum.

YVETTE *(Tiridi çıkmış bir albayla görünür, Cesaret Ana'ya sarılır)*: Sevgili Cesaret Ana! Bak hemen rastlaşıverdik. *(Fısıldayarak)* Albay alıcı cinsinden. *(Yüksek sesle)* Albay yakın arkadaşımdır. Ticari işlerime yardımcı oluyor. Az önce kulağıma çalındı, şartlar gereği arabanızı satmak istiyormuşsunuz. Bunu düşünebilirim.

CESARET ANA: Satmayacağım, rehine vereceğim! Acele etmeye de gerek yok, savaş zamanı kolay alınamaz yenisi.

YVETTE *(Düş kırıklığı içinde)*: Yalnız rehin mi? Ben satılık sanmıştım. Bilmem öylesi gelir mi işime? *(Albay'a)* Ne dersin?

ALBAY: Seninle aynı fikirdeyim, şekerim.

CESARET ANA: Sadece rehin!

YVETTE: Paraya ihtiyacınız var sanmıştım.

CESARET ANA *(Kesin bir tavırla)*: Var olmasına var ama hemen satmaktansa ayaklarıma kara sular ininceye kadar dolaşır, yağlı bir müşteri ararım. Neden mi? Çünkü geçimimizi arabadan sağlıyoruz. Senin için büyük fırsat, Yvette. Bir daha nerede bulacaksın, hem danışabileceğin yakın bir arkadaşın da var, öyle değil mi?

YVETTE: Evet, arkadaşım fırsatı kaçırmamamı söylüyor ama kararsızım. Fakat sadece rehine verilecekse... Sen de satın almak fikrindesin, değil mi?

ALBAY: Öyle.

CESARET ANA: O zaman yollara düşüp satılık bir şey buluncaya kadar araman gerek, tabii o kadar zamanın varsa. Arkadaşın da seninle beraber ararsa bir iki hafta sonra münasip bir şey bulabilirsiniz.

YVETTE: O halde aramaya başlayabiliriz. Gezmeyi ve kendime bir şeyler bakmayı severim ben. Seninle gezip tozmayı seviyorum, Poldi, çok eğleniyoruz, öyle değil mi? İsterse haftalarca sürsün! Diyelim verdik parayı, ne zaman geri ödersiniz?

CESARET ANA: İki haftada öderim. Belki de bir.

YVETTE: Çok kararsızım, Poldi, aşkım, bana bir akıl versene. *(Albay'ı bir kenara çeker)* Satmaya mecbur, biliyorum, bundan kuşkum yok. Sonra şu sarışın sancaktar var ya, bana ödünç para vermek için can atıyor. Bana abayı yakmış galiba, birini hatırlatıyormuşum ona. Ne dersin?

ALBAY: Dikkat et, iyi biri değildir o. Seni kullanır. Hem ben sana bir şey alacağımı söyledim ya, tavşanım.

YVETTE: Yok, yok, senden para kabul edemem. Sancaktar da iyi biri değil diyorsun... Poldi, senden alacağım.

ALBAY: Ben de bunu dedim zaten.

YVETTE: Uygun buluyorsun yani!

ALBAY: Tabii.

YVETTE *(Tekrar Cesaret Ana'ya döner)*: Arkadaşım tavsiye etti. Bana iki hafta sonra arabanın bütün teferruatıyla –şimdi bakarız onlara– benim olacağına dair bir makbuz yazın. İki yüz guldeni sonra getiririm. *(Albay'a)* Sen önden karargâha git, ben sonra gelirim, arabamdan bir şey eksilmesin diye her teferruatı gözden geçirmeliyim. *(Onu öper. Albay uzaklaşır. Yvette arabanın üzerine çıkar)* Çizmeler epey azalmış.

CESARET ANA: Yvette, araba senin olsa bile gözden geçirecek zaman yok. İsviçre Peyniri'yle ilgili olarak Çavuş'la konuşacağına söz vermiştin. Kaybedecek bir dakika yok, duyduğuma göre bir saat sonra yargılanacakmış.

YVETTE: Bari keten gömlekleri sayaydım.

CESARET ANA *(Onu eteğinden çekip indirir)*: Bana bak, leş kargası. Burada İsviçre Peyniri'nin hayatı söz konusu. Ve teklifin kimden geldiğine dair tek kelime söyleme, sanki sevgilinmiş gibi davran, yoksa ona yataklık etmekten hepimiz hapı yutarız.

YVETTE: Tekgöz'e çalılıkta randevu verdim. Şimdi gelmiştir bile.

RAHİP: İki yüzü şıp diye saymana gerek yok, yüz elliye kadar çık, bu da yeter.

CESARET ANA: Sizin paranız mı? İşime karışmayın lütfen. Soğan çorbanızı içersiniz nasıl olsa. *(Yvette'e)* Haydi koş, vakit kaybetme. Hayat memat meselesi. *(Onu iterek uzaklaştırır)*

RAHİP: Karışmak gibi olmasın ama neyle geçineceğiz? Kızınız bir işe yaramıyor, sırtınıza yük.

CESARET ANA: Alayın kasası sağ olsun, sizi uyanık. Masrafı kabul ederler herhalde.

RAHİP: Kız bu işi becerebilir mi dersiniz?

CESARET ANA: Çıkarı var, iki yüzü harcayayım diye gözümün içine bakıyor, yoksa nasıl konacak arabaya? Aklı fikri bu işte. Albay gibi yağlı kuyruk ona baki mi? Kattrin, bıçakları temizle, bileği taşını al. Siz de Rahip Efendi, şaşkın şaşkın durmayın Zeytindağı'ndaki İsa gibi. Acele edin, bardakları yıkayın. Akşama en az elli süvari gelecek. Sonra da, "Konuşmaya alışık değiliz. Biz oturduğumuz yerde görev yapardık. Ah ayacıklarım," diye söylenmeye başlarsınız. Sanırım serbest bırakacaklar oğlanı. Şükürler olsun ki rüşvete hayır demiyorlar. Nitekim kurt değil, insan onlar ve para peşindeler. Tanrı için merhamet neyse, insan için de rüşvetçilik odur. Bizler için tek çıkar yol rüşvet. Rüşvet olduğu sürece hükümler yumuşak olur, hatta suçsuzlar bile mahkemede temize çıkabilir.

YVETTE *(Soluk soluğa gelir)*: İki yüzden aşağı inmiyorlar. Hem de çabuk olmalı. Çok geçmeden iş onlardan çıkacak. İyisi mi Tekgöz'le hemen benim Albay'a gideyim. Oğlunuz başparmakları ezilince kasanın kendisinde olduğunu itiraf etmiş. Ama takip edildiğini anlayınca ırmağa atıvermiş. Yani kasa na-

nay! Şimdi gidip Albay'dan para alayım mı?

CESARET ANA: Kasa nanay mı? İki yüzü nereden denkleştireceğim ben şimdi?

YVETTE: Ay siz kasaya mı güveniyordunuz? Az daha kafese giriyordum demek. Boşuna umutlanmayın. İsviçre Peyniri'nin yüzünü görmek isteyen keseye davranır. Yahut her şeyi olduğu gibi bırakayım, araba da sizde kalsın.

CESARET ANA: Hesapta bu yoktu işte. Telaşlanma, Yvette. Arabayı kendinin bil. Gitti elden on yedi yıllık emektar arabam. Biraz düşüneyim, her şey öyle çabuk olup bitiyor ki! Ne yapacağım? İki yüzü veremem. Niye pazarlık etmedin sanki? Tutunacak bir dalım olmalı, yoksa dımdızlak kalırım. Git, "Yüz yirmiye razı," de. Yoksa bu iş yatar, öyle bile araba elden çıkıyor.

YVETTE: Dünyada kabul etmezler. Tekgöz zaten acele edip duruyor, öylesine işkilli ki habire önünü arkasını kolluyor. İki yüzü versem daha iyi olmaz mı?

CESARET ANA *(Çaresizce)*: Veremem ki. Otuz yıl didindim durdum. Bak şu kıza, yirmi beşine geldi, hâlâ kocasız. Elime bakıyor. Üstüme varma, ne yaptığımı biliyorum. Yüz yirmi, de. Yoksa olmaz.

YVETTE: Siz bilirsiniz. *(Hızla gider)*

(Cesaret Ana, Rahip'in ve kızının yüzüne bakmadan oturur, Kattrin'e bıçak temizleme işinde yardım eder)

CESARET ANA: Dikkat edin de bardaklar kırılmasın, Rahip Efendi. Onlar bizim değil artık. Sen de dikkat et, Kattrin, bir tarafını keseceksin. İsviçre Peyniri dönecek, iki yüze de patlasa dönecek. Kardeşine kavuşacaksın. Elde seksen gulden kalırsa bir küfe mal alır, sil baştan yaparız. Aş her yerde suyla pişer.

RAHİP: Tanrı doğru yola iletir, denir.

CESARET ANA: İyice ovalayın, kurusunlar. *(Sessizce bıçak temizlemeye devam ederler. Kattrin birden hıçkırarak arabanın arkasına koşar)*

YVETTE *(Koşarak gelir)*: Yapmıyorlar işte. Sizi uyarmıştım. Tekgöz, faydasız olduğunu söyleyip hemen uzaklaşmak istedi. Her an trampetlerin sesini bekliyormuş. Trampetler çalınınca hüküm verildi demekmiş. Yüz elli teklif ettim. Kılı bile kıpırdamadı. Sizinle bir kez daha konuşmam için onu güç alıkoydum.

CESARET ANA: Söyle ona, iki yüzü veriyorum. Koş. *(Yvette koşarak gider. Hepsi sessizce*

oturur. Rahip bardak kurulamaya ara vermiştir. Uzaktan trampet sesleri işitilir) Anlaşılan pazarlığı fazla uzattım.

(Rahip ayağa kalkıp arkaya gider. Cesaret Ana hâlâ oturmaktadır. Karanlık basar. Trampet sesleri kesilir. Sahne tekrar aydınlanır. Cesaret Ana aynı şekilde oturmaktadır)

YVETTE *(Görünür, yüzü solgundur)*: İyi bir alışveriş yaptınız, araba sizde kaldı. Oğlunuz on bir kurşun yedi. Siz canımı sıkmaya değmezsiniz. Yalnız şunu söyleyeyim, kasanın ırmakta değil sizde olduğuna inanıyorlar. Onunla bir bağlantınız olduğundan şüpheleniyorlar. Cesedi buraya getirmek istiyorlar, bakalım onu görünce kendinizi ele verecek misiniz diye. Sizi uyarıyorum, onu tanımıyormuş gibi yapın, yoksa hepiniz gümbürtüye gidersiniz. Neredeyse gelirler. Kattrin'i götüreyim mi? *(Cesaret Ana başını iki yana sallar)* Biliyor mu? Belki de trampet seslerini işitmemiştir ya da anlamamıştır.

CESARET ANA: Biliyor. Onu buraya getir.

(Yvette gidip Kattrin'i getirir, Kattrin annesine sokulup yanında durur. Cesaret Ana onun eli-

ni tutar. İki asker bir sedye getirir, sedyede üstü örtülü bir şey yatmaktadır. Yanlarında Çavuş vardır. Sedyeyi yere bırakırlar)

ÇAVUŞ: Adı sanı belirsiz biri yatıyor burada. Ama her şeyin düzenli olması için kayda geçmesi gerekiyor. Senden yiyecek satın almış. İyice bak, tanırsın belki. *(Örtüyü kaldırır)* Onu tanıyor musun? *(Cesaret Ana başını iki yana sallar)* Ne? Sende yemek yiyen adamı tanımadın mı? *(Cesaret Ana tekrar başını sallar)* Kaldırın onu. Gömün hayvan leşleriyle. Tanıyan çıkmadı! *(Cesedi götürürler)*

4

CESARET ANA "BÜYÜK TESLİMİYETİN ŞARKISI"NI SÖYLÜYOR.

Bir subay çadırının önü. Cesaret Ana beklemektedir. Bir Yazıcı çadırdan kafasını uzatır.

YAZICI: Tanıyorum sizi. Yanınızda bir Protestan mutemedini saklamıştınız. Şikâyete çıkmasanız iyi olacak.

CESARET ANA: Hayır, şikâyet edeceğim. Suçsuzum ben. Ses çıkarmazsam kötü niyetli olduğumu sanacaklar. Arabamdaki bütün malları süngüyle delik deşik ettiler, üstelik ceza da yedim hiç yoktan.

YAZICI: İyiliğiniz için söylüyorum, çenenizi tutun. Fazla satıcı olmadığından, vicdan azabı çekip ara sıra ceza ödemeniz şartıyla ticaret yapmanıza göz yumuyoruz.

CESARET ANA: Şikâyetçiyim.

YAZICI: Siz bilirsiniz. O halde Yüzbaşı müsait oluncaya kadar beklemeniz gerekiyor. *(Çadıra geri döner)*

GENÇ ASKER *(İsyan ederek gelir)*: Lanet olsun! Nerede şu Yüzbaşı denen köpoğlu? Bahşişimi orospularla yemek nasılmış, göstereyim ona!

YAŞLI ASKER *(Koşarak gelir)*: Kapa çeneni! Takarlar değneğe!

GENÇ ASKER: Çık dışarı, hırsız! Çık da işkembeni doğrayayım! Koskoca birlikten bir ben çıktım ırmağa atlayacak. Bahşişimi alıp zıkkımlanırsın ha? Bir bira içecek param bile yokken hem de. Çık da sereyim leşini!

YAŞLI ASKER: Hey Tanrım! Belasını mı arıyor ne?

CESARET ANA: Bahşişini mi yediler?

GENÇ ASKER: Bırak beni, yoksa seni de haklarım. Bu işi halletmem lazım.

YAŞLI ASKER: Yüzbaşı'nın atını kurtardı. Bahşiş alamadı. Henüz genç ve tecrübesiz.

CESARET ANA: Bırak onu, köpek değil ki zincire vurasın. Elbet isteyecek parasını. Yoksa ne diye kahramanlık yapsın?

GENÇ ASKER: Bahşişimle içip zıbarasın diye mi ha? Hepiniz donunuza ediyorsunuz korkudan. Ben kahramanlık yaptım, bahşişimi isterim.

CESARET ANA: Delikanlı, bağırıp durma. Benim derdim bana yetiyor zaten, kes sesini. Yüzbaşı geldiğinde o sesine ihtiyacın olacak. Yoksa sesin kısılır, ağzından tek bir söz çıkmaz, o da geberene kadar kodese tıkar seni. Böyle böğürenleri çok gördük, yarım saatte

sus pus olur, bitkinlikten uyur kalırlar.

GENÇ ASKER: Bitkin değilim, uyku da sorun değil, yalnızca karnım aç. Ekmeği meşe palamudu ve kenevir tohumundan yapıyorlar, oradan da tasarruf ediyorlar. Kalkmış bir de bahşişimi orospulara yediriyor ha? Karnım aç, göstereceğim ona!

CESARET ANA: Anlıyorum, açsın. Geçen yıl sizin komutan emir verince ordu yol yerine tarladan yürüdü, bütün ekinler mahvoldu tabii. Arabamda çizme olsaydı ve on gulden harcayacak adam bulunsaydı çizme başına on gulden kazanırdım. Komutan bu yıl yolunun buraya düşeceğini sanmıyordu. Ama işte burada ve açlık kol geziyor. Öfkelenmeni anlıyorum.

GENÇ ASKER: Boşuna konuşmayın, haksızlığa dayanamam.

CESARET ANA: Haklısın. Haksızlığa karşı ne kadar dayanılmaz? Bir saat mi, iki saat mi? Asıl mesele bu ama sen kendine bu soruyu bile sormuyorsun. Neden? Çünkü kodes berbattır ve orada birden haksızlığa katlanıverirsin de ondan.

GENÇ ASKER: Niçin sizi dinliyorum, anlamıyorum. Ulan nerede şu anasını şey ettiğimin Yüzbaşı'sı?

CESARET ANA: Beni dinliyorsun çünkü sana söylediklerimi zaten biliyorsun, öfken kısa soluklu. Sana uzun soluklu bir öfke lazım, ama nerede?

GENÇ ASKER: Yani bahşiş istemekte haklı olmadığımı mı söylemek istiyorsunuz?

CESARET ANA: Tam tersine. Yalnız öfken yeterli değil demek istiyorum, o yüzden bir halt beceremezsin ne yazık ki. Yeterli olsaydı seni kışkırtır, "Öldür o köpeği," diye öğüt verirdim. Fakat sen kuyruğunu bacaklarının arasına kıstıracak ve onu gebertemeyeceksen, bütün bunların ne yararı olur? Sonra ortada öylece kalakalırdım ve Yüzbaşı sinirini benden çıkarırdı.

YAŞLI ASKER: Haklısınız, atıp tutuyor işte.

GENÇ ASKER: Bakalım doğruyor muyum, doğramıyor muyum? *(Kılıcını çeker)* Hele bir çıksın ortaya.

YAZICI *(Dışarı bakar)*: Yüzbaşı gelmek üzere. Oturun.

(Genç Asker oturur)

CESARET ANA: Oturdu bile. Gördün mü, demedim mi ben? Oturdun bile. Bunlar bizi çok iyi tanıyorlar ve bize nasıl davranacak-

larını çok iyi biliyorlar. "Oturun!" dediler mi oturuyoruz. Oturarak ayaklanamaz insan. İyisi mi bir daha ayağa kalkma çünkü biraz önce burada durduğun gibi duramazsın artık. Benden utanmana gerek yok, senden farklı durumda değilim. Hepimizin fiyakasını alaşağı ettiler. Kıpırdadım mı alışverişim elden gider. "Büyük Teslimiyet"ten bahsedeyim sana. *("Büyük Teslimiyetin Şarkısı"nı söyler)*

Bir zamanlar gençlik yıllarımın baharında
Ben de inanırdım çok üstün olduğuma.
(Öyle rastgele bir ev kızı değildim, gözüm yükseklerdeydi, güzelliğimle, yeteneklerimle, yükselme hırsımla!)
Bir tek kıl görmek istemezdim çorbamda
Kimse bir şey alamazdı benden.
(Ya hep ya hiçti sözüm, en iyisindeydi gözüm, herkes kendi mutluluğunu kurar; hiç söz dinlemezdim!)

Ama damda öttü bir saksağan
Bekle birkaç yıl!
Ve yürürsün orkestrayla birlikte
Uygun adım, hızla veya aheste
Ve çalarsın küçük ezgini:

O yoldadır belki
Ve şimdi döner her şey tersine!
Düşünür insanoğlu:
Tanrı yürütür diye,
Oysa palavra hepsi!

Ve daha bir yıl geçmemişti ki
Öğrendim dünyanın kaç bucak olduğunu.
(Sırtımda iki evlat yükü, kafamda ekmek ve başka ihtiyaçların derdi!)
Benimle bir kez işleri bitti miydi
Ortalık yerde kıçüstü kalırdım.
(İnsan iyi geçinmeli başkalarıyla, bir elin ayıbını öteki kapatır; kafanla saldıramazsın duvarlara.)

Ve damda öttü saksağan
Bir yıl bile olmadı daha!
Ve yürür kadın orkestrayla birlikte
Uygun adım, hızla veya aheste
Ve çalar küçük ezgisini:
O yoldadır belki
Ve şimdi döner her şey tersine!
Düşünür insanoğlu:
Tanrı yürütür diye
Oysa palavra hepsi!

Çok kişi gördüm göğü fetheden
Hiçbir yıldız yeterince büyük ve uzak değildi onlara göre.
(Becerikli olan başarır, nerede bir irade varsa orada bir yol da vardır, nasılsa yürütürüz işi.)
Ama taşlar yığıldı omuzlarına
Hasır şapka bile ağır geliyordu.
(İnsan ayağını yorganına göre uzatmalı!)

Ve damda öttü saksağan
Bekle birkaç yıl!
Ve yürürler orkestrayla birlikte
Uygun adım, hızla veya aheste
Ve çalarlar küçük ezgilerini:
O yoldadır belki
Ve şimdi döner her şey tersine!
Düşünür insanoğlu:
Tanrı yürütür diye
Oysa palavra hepsi!

CESARET ANA *(Genç Asker'e)*: Onun için kılıcını çekeceksen öfken yeterli olmalı. Kılıcını çekmen için yeterli bir sebebin var, kabul; ama öfken gelip geçiciyse hemen çekip gitmen daha hayırlı!

GENÇ ASKER: Götümü yala! *(Sendeleyerek çıkar, Yaşlı Asker de ardından gider)*

YAZICI *(Başını dışarı uzatır)*: Yüzbaşı geldi. Şimdi şikâyetinizi arz edebilirsiniz.

CESARET ANA: Vazgeçtim. Şikâyetçi değilim. *(Gider)*

5

İKİ YIL GEÇMİŞTİR. SAVAŞ GİTTİKÇE YENİ BÖLGELERE YAYILIR. CESARET ANA'NIN KÜÇÜK ARABASI DURUP DİNLENMEDEN POLONYA, MORAVYA, BAVYERA, İTALYA'YI DOLAŞIR, GENE BAVYERA'YA DÖNER. 1631'DE TILLY'NİN MAGDEBURG ZAFERİ CESARET ANA'YA DÖRT SUBAY GÖMLEĞİNE MAL OLUR.

Cesaret Ana'nın arabası top atışlarıyla harap olmuş bir köyde durmaktadır. Uzaktan marş sesleri gelmektedir. Cesaret Ana ve Kattrin'in hizmet ettiği iki asker masa başında içmektedir. Askerlerden biri sırtına kürk bir manto atmıştır.

CESARET ANA: Ne? Ödeyemiyor musun? Para yoksa içki de yok. Zafer marşları çalmayı biliyorlar ama maaşlara gelince ödemiyorlar.

ASKER: İçkimi isterim. Yağmaya geç kaldım. Kazıkladı bizi komutan. Yağmaya yalnızca bir saat için izin verdi. "Ben canavar değilim," filan dedi. Anlaşılan, ahali gördü onu el altından.

RAHİP *(Tökezleyerek gelir)*: Avluda yatanlar var. Bir köylü ailesi. Yardım edin biriniz. Sargı bezi lazım.

(İkinci Asker, Rahip'le birlikte uzaklaşır. Kattrin heyecanlanır, sargı bezi vermesi için anasını kandırmaya çalışır)

CESARET ANA: Yok sargı bezi. Hepsini alayda satmıştım. Onlar için subay gömleklerini mi parçalayacağım?

RAHİP *(Tekrar seslenir)*: Sargı bezi lazım dedim.

CESARET ANA *(Kattrin'in arabaya girmesine engel olacak biçimde merdivene oturur)*: Hiçbir şey vermem. Para ödemiyorlar. Neden? Hiçbir şeyleri yok da ondan.

RAHİP *(Taşıyıp getirdiği bir kadına eğilerek sorar)*: Niye kaçmadınız top atışlarından?

KÖYLÜNÜN KARISI *(Bitkince)*: Ev bark...

CESARET ANA: Mal delisi bunlar! Ceremesini ben mi çekeyim? Çekmeyeceğim işte.

BİRİNCİ ASKER: Bunlar Protestan. Neden Protestan olmak zorundalar ki?

CESARET ANA: Bunların dinleri imanları mal.

İKİNCİ ASKER: Protestan değil ki bunlar, Katolik.

BİRİNCİ ASKER: Bombardımanda cımbızla adam mı ayıklayalım?

BİR KÖYLÜ *(Onu Rahip getirmiştir)*: Kolum koptu.

RAHİP: Sargı bezi nerede?

(Herkes Cesaret Ana'ya bakar, o ise kıpırdamaz)

CESARET ANA: Bir şeycikler veremem. Bunca masraf, gümrük, faiz ve rüşvet yıktı beni. *(Kattrin eline geçirdiği bir tahta parçasını kaldırarak anasını tehdit eder, acayip sesler çıkarır)* Delirdin mi? At o tahtayı, yoksa tokadı patlatırım, seni gidi şeytan! Hiçbir şey vermem, veremem, kendimi düşünmek zorundayım. *(Rahip onu arabanın merdiveninden kaldırıp yere oturtur, gömlekleri bulup şerit biçiminde yırtmaya koyulur)* Gömleklerim! Tanesi yarım gulden! Mahvoldum!

(Evden acı dolu bir çocuk feryadı yükselir)

KÖYLÜ: Eyvah, çocuk içeride kaldı! *(Kattrin içeri koşar)*

RAHİP *(Kadına)*: Kalkma, yat! Çıkaracaklar çocuğu.

CESARET ANA: Kattrin'i tutun! Dam çökebilir.

RAHİP: Girmem artık içeri.

CESARET ANA *(Kattrin'in ardından gitmekle gömleklerin yırtılmasına engel olmak arasında tereddüt ederek)*: Heba oldu pahalı gömleklerim! *(İkinci Asker onu tutar. Kattrin yıkıntıdan bir bebek çıkarır)* Yine mi buldun bir tane

kucağında gezdirecek? Ver onu anasına hemen, yoksa onu elinden alıncaya kadar canım çıkacak yine, duymadın mı dediğimi? *(İkinci Asker'e)* Salak salak bakma, git söyle de kessinler şu müziği. Zafer kazandılar, anladık. Sizin zaferiniz benim zararıma oluyor.

RAHİP *(Kadının yarasını sararken)*: Kanama durmuyor.

(Kattrin belli belirsiz bir ninni mırıldanarak bebeği sallar)

CESARET ANA: Şuna bakın, bu felaketler arasında neşeli mi neşeli. Bebeği çabuk geri ver, annesi kendine geliyor. *(İçkilerden birini kapıp kaçmak isteyen Birinci Asker'i fark eder)* Ulan köpek! Zaferler yetmedi mi? Uçlan mangırı!

BİRİNCİ ASKER: Hiç param yok.

CESARET ANA *(Kürk mantoyu Asker'in sırtından çeker)*: O zaman mantoyu ver. Kim bilir kimden çaldın zaten?

RAHİP: Aşağıda yatan biri daha var.

6

BAVYERA'NIN INGOLSTADT ŞEHRİ ÖNÜNDE CESARET ANA, İMPARATORLUK BAŞKOMUTANI TILLY'NİN CENAZE TÖRENİNE KATILIR. KAHRAMANLIK VE SAVAŞIN SÜRESİ ÜZERİNE KONUŞMALAR YAPILIR. RAHİP KENDİNİ GÖSTEREMEMEKTEN YAKINIR. DİLSİZ KATTRIN KIRMIZI AYAKKABILARA KAVUŞUR. YIL 1632'DİR.

Bir satıcı çadırının içi. Çadırın içinde arkada içki tezgâhı. Yağmur yağmaktadır. Uzaktan trampet sesleri ve cenaze marşı işitilir. Rahip ve Yazıcı satranç oynamakta, Cesaret Ana'yla Kattrin mal sayımı yapmaktadırlar.

RAHİP: Cenaze alayı hareket ediyor.

CESARET ANA: Yazık oldu komutana... Yirmi iki çift çorap... Kaza diyor herkes. Çayırdaki sis neden olmuş. Komutan alaylardan birine bağırarak cesurca savaşmaları emrini verdikten sonra atını geriye doğru mahmuzlamış ancak sis dolayısıyla yolunu şaşırıp cepheye dalmış ve kurşunu yemiş. Kala kala dört fener kalmış. *(Arkadan bir ıslık sesi işitilir. Cesaret Ana tezgâha girer)* Ayıp, ayıp, komutanın cenaze töreninden kaçılır mı? *(İçki doldurur)*

YAZICI: Maaşı törenden önce verirlerse böyle olur. Şimdi cenazeye gitmek yerine kafayı çekecekler.

RAHİP *(Yazıcı'ya)*: Sizin de cenazeye katılmanız gerekmiyor muydu?

YAZICI: Yağmurdan dolayı gitmedim.

CESARET ANA: Sizin durumunuz farklı tabii, üniformanız ıslanır. Söylentiye göre cenazede çan çalmak istemişler ama onun emriyle kiliseler bombalandığı için zavallı komutan mezara indirilirken çan seslerini duyamayacak. Büsbütün garip gitmesin diye de üç pare top atacaklar. On yedi kemer...

TEZGÂHIN GERİSİNDEN SESLER: İçki! Konyak!

CESARET ANA: Paraları sökülün önce! Yoo, çamurlu çizmelerle çadırıma giremezsiniz! Yağmur yağsa da yağmasa da dışarıda zıkkımlanacaksınız. *(Yazıcı'ya)* Yalnızca subayları içeri bırakıyorum. Komutan son zamanlarda epey sıkıntı çekmiş, maaş ödeyemediği için İkinci Alay'da karışıklık çıkmış. "Din uğruna savaşıyoruz, para isteyemezsiniz," diye kestirip atmış.

(Cenaze marşı duyulur. Herkes arkaya bakar)

RAHİP: Şimdi müteveffa hazretlerinin önünden geçiyorlar.

CESARET ANA: Acırım böyle komutanlara, imparatorlara. Belki de ileride kendilerinden bahsettirecek, heykellerini diktirecek şöyle özel bir şey yapmak isterlerdi; örneğin dünyanın fethi gibi, bu bir komutan adına yüce bir idealdir, zaten başka bir şeyi de beceremez. Kısacası kıçı çatlayıncaya kadar çalışır, didinir, ondan sonra da hayatta bir bardak biradan ya da iki laklaktan daha yüce bir ideali olmayan aşağılık halk gelip yaptıklarının içine eder. Onların bütün güzel planları, uygulamacıların basitlikleri yüzünden hep berbat olmuştur çünkü imparatorlar hiçbir şeyi kendi başlarına yapamazlar, halkın ve askerlerinin desteğine muhtaçtırlar. Haklı değil miyim?

RAHİP *(Güler)*: Haklısınız Cesaret, ama askerler hariç. Onlar ellerinden geleni yaparlar. Mesela şu dışarıda yağmurda kafayı çeken askerler. Onlarla birlikte yüz yıl boyunca savaşabilirim. Bir savaştan çıkıp ötekine girerim, hatta icap ediyorsa iki savaşı birden aynı anda yaparım. Üstelik komutanlığın "K"sından çakmam ha!

CESARET ANA: Yani savaş bitmez mi diyorsunuz?

RAHİP: Komutan gitti, kavga bitti olur mu?

Çocuk olmayın. Böylelerinden çok bulunur, kahramanlar hiç bitmez.

CESARET ANA: Laf olsun diye sormuyorum, hani ucuz mal var da, alıp depoya atsak mı diye soruyorum. Ama savaş biterse onları atmaktan başka çare kalmaz.

RAHİP: Ciddi olduğunuzu anlıyorum. Ortalıkta dolaşıp "Savaş bir gün bitecek," diyenlere hep rastlamışımdır. Şahsen ben diyorum ki, savaşın herhangi bir zamanda biteceğinden emin olamayız. Tabii bir ara mola verebilir. Soluklanması gerekebilir, hatta başına bir kaza gelebilir. Garantisi yoktur, bu dünyada hiçbir şey mükemmel değildir. İnsanın, bak bunun hiçbir kusuru yok diyebileceği kadar mükemmel bir savaş belki de hiç olmayacak! Hatta savaş birdenbire durabilir, daha önce tespit edilemeyecek bir sebepten dolayı. Hiç kimse her şeyi önceden düşünemez. Gözünü bir kırpmışsın, küt, savaş boka saplanmış. Eh, birinin tutup onu oradan çıkarması gerekir! İşte bu biri ya imparatordur ya kral ya da Papa. Savaşın hiçbir şeyden korku duymaması icap eder çünkü önünde uzun bir hayat vardır.

BİR ASKER *(Tezgâhın önünden şarkı söyler)*:

Koş garson, çabuk, içki!
Atlının yoktur vakti.
Dövüşmek zorundadır İmparator için.

Duble olsun! Bugün bayram!

CESARET ANA: Size bir güvenebilsem...

RAHİP: Kendiniz düşünün bir! Savaşa karşı ne olabilir?

ASKER *(Geriden şarkı söylemeye devam eder)*:

Ver göğsünü, çabuk, kadın!
Atlının yoktur vakti.
Gitmesi gerek Moravya'ya.

YAZICI *(Birden)*: Peki, ya barış ne oluyor? Ben Bohemyalıyım, gözümde tütüyor aile ocağı.

RAHİP: Ya! Demek barış istiyorsunuz? Evet, barış! Peynir yendikten sonra geride bıraktığı deliklere ne olur?

ASKER *(Geriden şarkı söylemeye devam eder)*:

Zaferi unut dostum!
Atlının yoktur vakti.
Gelmek zorundadır çağrıldıkça.

Kısa kes Rahip Efendi!
Atlının yoktur vakti.
İmparator için ölmek zorunda.

YAZICI: Sürekli olarak barışsız yaşanmaz ki.

RAHİP: Bence savaşta bile barış var, yani küçük barış adacıkları var savaşta. Çünkü savaş her ihtiyaca cevap verir, hatta barışınkilere bile; bunun önlemi alınmıştır, aksi halde sürüp gidemez savaş. Aynen sıkı bir barışta olduğu gibi savaşın ortasında da bir güzel sıçabilirsin, iki muharebe arasında bir bira içecek kadar zaman hep vardır. Hatta bombardıman sırasında bile siperin bir köşesine kıvrılır, şöyle koluna yaslanıp biraz kestirebilirsin. Tabii bir taarruz sırasında kâğıt oynayamazsın ama ona bakarsan barışta tarlanı sürerken de oynayamazsın fakat zafer kazanılınca belki buna zamanın olur. Bacağın kopabilir savaşta, başlangıçta danalar gibi böğürürsün sanki bir şey olmuş gibi. Sonra aradan zaman geçer, iki tek atar, sakinleşirsin, çekirge gibi seke seke gezmeye alışırsın ve savaş, öncesinden daha kötü gözükmez gözüne. Ayrıca mesela katliam bütün hızıyla sürerken bir samanlık veya benzeri bir yerde gizlenip neslini çoğaltacak zevkli bir iş yapabilirsin, kimse seni bundan sürekli olarak alıkoyamaz, sonuçta bu karmaşanın içinde ortaya saçtığın döller senin adına savaşı sürdürebilir. Savaş her zaman

bir çıkar yol bulur. Öyleyse neden bitmek zorunda olsun?

(Kattrin işini bırakmıştır ve Rahip'e dik dik bakar)

CESARET ANA: Öyleyse alayım malları. Size güveniyorum. *(Kattrin şişelerle dolu bir sepeti aniden yere çarparak dışarı çıkar)* Kattrin! *(Güler)* Kerata, dört gözle bekliyor barışı. Söz verdim. Barış olur olmaz ona koca bulacağıma söz verdim. *(Kattrin'in arkasından koşar)*

YAZICI *(Ayağa kalkar)*: Konuştuğunuz için ben kazandım. Uçlanın paraları.

CESARET ANA *(Kattrin'le içeri girer)*: Aklını başına topla, savaş birazcık daha sürecek, paramız biraz daha artacak, o zaman barış daha güzel olacak. Şimdi bir koşu şehre in, on dakika bile sürmez, Altın Aslan Meyhanesi'nden malları al, önce değerlilerini getir, ötekileri daha sonra arabayla gider alırız, her şey ayarlandı, Yazıcı da yardım edecek sana. Millet cenazede, o yüzden başına bir iş gelmez. Dikkatli ol, hiçbir şeyi çaldırma, çeyizini düşün!

(Kattrin başını örter ve Yazıcı'yla birlikte uzaklaşır)

RAHİP: Yazıcı'yla gitmesi doğru mu?

CESARET ANA: Kim başını derde sokar onunla? O kadar güzel değil ki!

RAHİP: Böylesi bir ticareti sürdürüp her zaman yolunuzu bulmanıza hayranım. Boşuna Cesaret dememişler size.

CESARET ANA: Yoksulların cesarete ihtiyaçları vardır. Neden? Çünkü onlar partiyi baştan kaybetmiştir. Onların durumunda biri için sabah erken kalkmak bile cesaret ister. Ya da savaş zamanı saban sürmek kolay mıdır? Hatta çocuk yapmaları bile onların cesur olduğunu gösterir çünkü hiçbir umutları yoktur bu dünyadan. Birbirlerinin boğazına sarılıp birbirlerinin analarını bellerler ama birbirlerinin yüzüne bakabilmeleri için tabii cesaret gerekir. Sonra imparatorlara ve papalara tahammül ederler ki bu olağanüstü cesaret ister çünkü bu adamlar onların kanına girer. *(Oturur, cebinden küçük bir pipo çıkarıp tüttürmeye başlar)* Biraz odun kırsanız.

RAHİP *(İstemeye istemeye ceketini çıkarır ve odun kırmaya hazırlanır)*: Aslında ben ruhlara biçim veriyorum, odunlara değil.

CESARET ANA: Benim ruhum yok. Yakacak odun gerek bana.

RAHİP: Bu kısa pipo da neyin nesi?

CESARET ANA: Basbayağı pipo işte.

RAHİP: "Basbayağı" değil işte, özel bir pipo bu.

CESARET ANA: Öyle mi?

RAHİP: Tabii ya, Oxenstjerna Alayı'ndaki Aşçı'nın piposu bu.

CESARET ANA: Madem biliyordunuz, neden bilmiyormuş gibi sordunuz?

RAHİP: O özel pipoyu bilerek içip içmediğinizi başka nasıl anlayacaktım? Ola ki eşyalarınızı kurcalarken elinize geçmiş de şunu bir yakayım demiş olabilirsiniz, yani tamamen rastlantı olarak.

CESARET ANA: Öyle olmadığını nereden biliyorsunuz?

RAHİP: Çünkü öyle değil de ondan. Bilerek içiyorsunuz.

CESARET ANA: Ne çıkar bilerek içiyorsam?

RAHİP: Cesaret, sizi uyarıyorum. Bunu söylemek boynumun borcu. Hoş, o adamın yüzünü bir daha nerede göreceksiniz? Bir zararı yok bunun, aksine şanslısınız demektir. O adamı gözüm hiç tutmadı. Tam tersine.

CESARET ANA: Yok ya! İyi adama benziyordu halbuki.

RAHİP: Ne? Böylesine iyi mi diyorsunuz? Ben demem. Kötü konuşmak istemem ama onun için iyi bir insan da diyemem. Don Juan'ın

tekiydi, hem de rafine bir Don Juan. Bana inanmıyorsanız şu pipoya bakın. Onun karakteri hakkında çok şey anlattığını inkâr edemezsiniz.

CESARET ANA: Ben bir şey görmüyorum. Yalnızca kullanılmış bir pipo işte.

RAHİP: Baksanıza diş izlerine. Vahşi herifin biri şu Aşçı, saygısızca davranan vahşi bir herifin piposu bu. Bir lokma aklı olan anlar bunu.

CESARET ANA: Sakın kütüğümü yarmayın!

RAHİP: Oduncu olmadığımı söylemiştim. Ben ruhiyat okudum. Burada becerilerim ve yeteneklerim bedensel işlerle harcanıyor. Tanrı vergisi yeteneklerimse hiç kullanılmıyor. Bu bir günahtır. Beni vaaz verirken hiç dinlemediniz. Ben bir alay askeri tek bir konuşmayla öyle havaya sokarım ki askerler düşmanı bir koyun sürüsü gibi görürler. O zaman kendi hayatları onlar için ancak nihai zaferi düşünerek fırlatıp attıkları kokmuş bir ayak sargısı kadar değer taşır. Tanrı bana güçlü konuşma yeteneği ihsan etti. Ben bir vaaz verdim mi, kulaklarınız duymaz, gözleriniz görmez olur.

CESARET ANA: Kulaklarımın duymamasını, gözlerimin görmemesini istemem. Ne yaparım sonra ben?

RAHİP: Cesaret, bu soğukkanlı konuşma biçiminin altında sıcak yürekli bir tabiatınız var mı yok mu diye epey düşündüm. Siz de bir insansınız ve sizin de insan sıcaklığına ihtiyacınız var.

CESARET ANA: Yeterince odunumuz olunca çadır iyi ısınır.

RAHİP: Lafı değiştirmeyin. Gerçekten de Cesaret, şöyle birbirimize biraz yaklaşsak nasıl olur diyorum. Yani diyorum ki, bu savaş rüzgârları bizi öyle garip bir biçimde birbirimize itti ki...

CESARET ANA: Öyle sanıyorum ki birbirimize yeterince yakınız. Ben sizin yemeğinizi pişiriyorum, siz de yardımcı oluyorsunuz, mesela odun kırıyorsunuz.

RAHİP *(Cesaret Ana'ya yaklaşır)*: "Yaklaşmakla" neyi kastettiğimi anladınız. Yemek yemek, odun kırmak gibi bayağı ihtiyaçlarla ilgisi yok bunun. Bırakın kalbiniz konuşsun, kilit vurmayın kapılara.

CESARET ANA: Baltayla gelmeyin üstüme. Bu çok yakın bir ilişki oluyor öyle olunca.

RAHİP: Ne olur alaya almayın. Ciddiyim, sözlerimi düşünüp söyledim.

CESARET ANA: Aklınızı başınıza toplayın, Rahip Efendi. Sizi severim, öğüt vermek de

bana düşmez. Bütün düşüncem şu arabayla kendimi ve çocuklarımı savaşın sonuna kadar idare etmek. Sizin dediğiniz zamazingoya vaktim yok. Komutan öldüğü ve herkesin barıştan söz ettiği sırada kendi tasam bana yeter. İflas edersem siz nereye gideceksiniz? Görüyorsunuz ya, bilmiyorsunuz. Siz odun kırmaya bakın ki akşama ısınalım, bu zamanda bu da bir şeydir. Bu da nesi? *(Ayağa kalkar. Kattrin soluk soluğa içeri girer, gözü ve alnı yaralıdır; beraberinde paket, deri eşya, trampet vb. şeyler sürükler)* Saldırdılar ha? Dönüşte mi? Dönüşte saldırmışlar ona. Burada kafayı çeken süvarinin işidir! Seni oraya asla göndermemeliydim. Elindekileri bırak! Canım, kötü görünmüyor, alt tarafı küçük bir çizik. Şimdi hemen sararım onu, haftaya bir şeyciğin kalmaz. Bunlar hayvandan da beter. *(Yarayı sarar)*

RAHİP: Onları suçlayamam. Evdeyken böyle hayvanlıklar yapmıyorlardı. Kabahatin büyüğü savaşı çıkaranlarda. İnsanı insanlığından ettiler.

CESARET ANA: Yazıcı dönüş yolunda sana eşlik etmedi mi? Namuslu olduğun için kimse ilgilenmez tabii seninle. Yaran derin değil, iz miz kalmaz. Sarıldı bitti. Bak sana

ne sakladım. *(Bir çuvaldan Yvette'in kırmızı ayakkabılarını çıkarır)* Ne bakıyorsun öyle? Aklın fikrin bunlarda değil miydi? Al haydi. Ben pişman olmadan çabucak giy şunları. *(Ayakkabıları giymesine yardımcı olur)* İz bırakmaz dedim. Bıraksa ne olur sanki? Aslında erkeklerin beğendiklerinin kaderi, en kötüsüdür. Onları, perişan oluncaya kadar beraberlerinde sürüklerler. Hoşlanmadıklarınıysa hayatta bırakırlar. Yüzleri güzel onca kadın gördüm ama kısa zamanda yüzleri bir kurdu bile korkutacak hale geldi. Kadınlar, başlarına bir şey gelmesinden korkmadan bir ağacın arkasına bile gidemezler, iğrenç bir hayat sürerler. Kadınların talihi ağaçlarınkine benzer, düzgünlerini kereste yaparlar, biçimsizleriyse oldukları yerde keyif çatarlar. Haydi, kahır yüzünden lütfa uğradın. Ayakkabılar kıyak, yağlayıp saklamıştım.

(Kattrin ayakkabıları olduğu yerde bırakır, arabaya girer)

RAHİP: Umarım iz kalmaz.

CESARET ANA: Geçmez o yara izi. Barışı beklese de boş artık.

RAHİP: Mallara el sürdürmemiş.

CESARET ANA: Kafasındakileri bilebilseydim bunca zapturapt altına almazdım. Şimdiye kadar eve gelmediği tek bir gece oldu, onca yılda yalnızca tek bir gece. O zaman da bir şey olmamış gibi davrandı, yalnız işe daha çok sarıldı. Bir türlü öğrenemedim başına gelenleri. Bir süre epey düşündüm. *(Kattrin'in getirdiği malları öfkeyle ayırmaya başlar)* Al işte savaş! İyi bir kazanç yolu doğrusu!

(Top sesleri duyulur)

RAHİP: Komutanı gömüyorlar. Tarihi bir an.

CESARET ANA: Benim için tarihi an, kızımın gözüne vurdukları andır. Ziyan oldu gitti, kocaya varamaz artık, çocuk için deli olur halbuki. Dilsizliği de savaş yüzünden, küçükken askerin biri ağzına bir şeyler tıkıştırmıştı. İsviçre Peyniri'ni artık hiç göremeyeceğim. Eilif kim bilir nerelerde? Lanet olsun savaşa!

7

CESARET ANA İŞ HAYATININ ZİRVESİNDEDİR.

Yol. Rahip, Cesaret Ana ve Kattrin yeni mallarla donatılmış arabayı çekmektedir. Cesaret Ana gümüş paralardan yapılmış bir kolye takmıştır.

CESARET ANA: Dil uzattırmam savaşa. Neymiş? Zayıfları silip süpürürmüş. Onların hali barışta da perişan değil mi? Erbabı için savaş nimettir, nimet.
(Şarkı söyler)

Gücün yetmedi mi felaket,
Zafer nasip olmaz sana.
Savaş dediğin bir ticaret,
Peynir değil de kurşunla.

Yerleşik olmak neye yarar ki? Yerleşikler ilk gidenler.

(Şarkı söyler)

Bazısı vurur vurgunu
Bazıları hava alır:
Bazısı kurnazca girmek ister bir deliğe

Erkenden mezara girer aslında.
Bazıları gider dörtnala
Koşarak doğru ölüme –
Bir kere mezara girdi mi,
Sorar, bu telaş neden diye.

(Yola devam ederler)

TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

8

AYNI YIL İSVEÇ KRALI GUSTAV ADOLF, LÜTZEN SAVAŞI'NDA VURULUR. BARIŞ, CESARET ANA'NIN İŞLERİNİ TEHLİKEYE DÜŞÜRÜR. CESARET ANA'NIN YİĞİT OĞLU EILIF KAHRAMANLIĞI BİRAZ FAZLA İLERİ GÖTÜRÜR, SONU KÖTÜ OLUR.

Karargâh. Bir yaz sabahı. Arabanın önünde yaşlı bir kadınla oğlu durmaktadır. Oğul, içi yatak yorgan dolu bir denk vurmuştur sırtına.

CESARET ANA'NIN SESİ *(Arabadan duyulur)*: Karga bokunu yemeden mi gelmek zorundaydınız?

GENÇ ADAM: Bütün gece yirmi mil yürüdük, bugün de dönmek zorundayız.

CESARET ANA'NIN SESİ: Kuştüyü yatağı ne yapayım? İnsanların başını sokacak bir çatısı bile yok.

GENÇ ADAM: Bir görseydiniz en azından.

YAŞLI KADIN: Burada da iş yok. Yürü!

GENÇ ADAM: Ne od bırakırlar ne ocak vergi diye diye. Boynundaki haçı versen üç gulden alabilirsin belki. *(Çanlar çalmaya başlar)* Dinle, anne!

SESLER *(Arkadan)*: Barış! İsveç Kralı savaşta öldü!

CESARET ANA *(Başını arabadan uzatır, saçları dağınıktır)*: Hafta ortası bu çan sesleri de ne oluyor?

RAHİP *(Arabanın altından emekleyerek çıkar)*: Ne diye bağırıyorlarmış?

CESARET ANA: Bana barış demeyin, malları daha yeni düzdük.

RAHİP *(Geriye bağırarak)*: Doğru mu bu barış hikâyesi?

BİR SES: Meğer barış olalı üç haftayı bulmuş da haberimiz yokmuş.

RAHİP *(Cesaret Ana'ya)*: Başka ne için çan çalabilirler?

BİR SES: Az önce arabalarla kalabalık bir grup Lüterci geldi, haberi onlar getirdi.

GENÇ ADAM: Anne, barış oldu. Neyin var senin? *(Yaşlı Kadın birden yere yığılmıştır)*

CESARET ANA *(Arabaya döner)*: Aman Tanrım. Kattrin, barış! Siyah kıyafetini giy! Ayine gidiyoruz. Bunu İsviçre Peyniri'ne borçluyuz. Doğru mu acaba?

GENÇ ADAM: Buradakiler de söylüyor. Barış imzalanmış! Kalkabilecek misin, anne? *(Yaşlı Kadın sersemlemiş durumda kalkar)* Saraçhaneyi eski haline koyarım. Söz veriyorum sana. Her şey düzelecek. Babam da kavuşacak yine yatağına. Yürüyebilecek misin?

(Rahip'e) Barış haberini duyunca fenalaştı. Barışın geleceğine bir türlü inanmıyordu. Halbuki babam hep söylerdi. Hemen eve dönmeliyiz. *(İkisi de çıkar)*

CESARET ANA'NIN SESİ: Bir içki verin kadına!

RAHİP: Gittiler bile.

CESARET ANA'NIN SESİ: Karargâhta ne var ne yok?

RAHİP: Millet toplanmış. Gidip bir bakayım. Cüppemi giysem mi acaba?

CESARET ANA: Hıristiyan düşmanı olduğunuzu belli etmeden işin içyüzünü anlayın. İflas ettim ama yine de barışın geldiğine sevindim. Çocuklardan ikisini kurtardık demek. Şimdi Eilif'i yine görebileceğim.

RAHİP: Kimdir o karargâhtan doğru gelen? Komutanın aşçısı değil mi o?

AŞÇI *(Perişan haldedir, elinde bir torba vardır)*: Kimleri görüyorum? Rahip Efendi!

RAHİP: Cesaret, konuğumuz var!

(Cesaret Ana arabadan iner)

AŞÇI: Zaman bulur bulmaz gevezelik etmeye geleceğime söz vermiştim. Konyağınızın tadını unutmadım, Bayan Fierling.

CESARET ANA: Tanrım, komutanın aşçısı değil mi bu? Nice yıllardan sonra! Eilif'im, büyük oğlum nerede?

AŞÇI: Gelmedi mi daha? Benden önce çıkmıştı yola, o da size gelmek istiyordu.

RAHİP: Cüppemi giyeyim, bekleyin biraz. *(Arabanın arkasına gider)*

CESARET ANA: Her an gelebilir demek. *(Arabaya doğru bağırır)* Kattrin, Eilif geliyor! Aşçıbaşına bir bardak konyak getir! *(Kattrin görünmez)* Canım, yaranın üstünü bir tutam saçla kapat, olsun bitsin! Bay Lamb yabancı mı? *(Gider, konyağı kendisi getirir)* Çıkmak istemiyor, metelik vermiyor barışa. Epey bekletti onu barış. Gözüne fena vurdular, gerçi artık pek belli olmuyor ama herkesin kendisine baktığını sanıyor.

AŞÇI: Ah bu savaş! *(Cesaret Ana'yla otururlar)*

CESARET ANA: Fena zamanda geldiniz, aşçıbaşı. İflas ettim.

AŞÇI: Ne? Ne talihsizlik!

CESARET ANA: Büktü belimi barış. Rahip'in tavsiyesine uyup malları yeni düzmüştüm. Artık dağılıp gider herkes, benim de elimde her şey, yazık.

AŞÇI: Rahip'in sözüne bakılır mı? Katolikler baskın vermeseydi o zamanlar, sizi ona kar-

şı uyarırdım. Palavracının biridir. Demek şimdi her şey onun sözüyle oluyor.

CESARET ANA: Bulaşıkları yıkadı. Arabayı çekti.

AŞÇI: Arabayı çekti ha? O kötü fıkralarından birkaç tane de anlatmıştır belki, bilirim kadınlar hakkındaki yakışıksız düşüncelerini. Onu değiştirmeye çalıştım ama boşuna. Sağlam pabuç değildir.

CESARET ANA: Siz çok mu sağlamsınız sanki?

AŞÇI: Hiçbir şey olmayabilirim belki ama sağlamım. Şerefe!

CESARET ANA: Sağlammış! Sağlamım diyen biri peşime düşmüştü vaktiyle. Sıcak sudan soğuk suya sokturmazdı elimi. Gel gör ki ne yatak bıraktı ne yorgan, hepsini okuttu. Üstelik mızıkamı da dine aykırı buldu. Eğer sağlamım derseniz kendinizi methetmiş olmazsınız.

AŞÇI: Dilinizin kemiği yok ama yine de hoşuma gidiyorsunuz.

CESARET ANA: Rüyanızda dilimin kemiğini gördüğünüzü söylemeye de kalkışmayın şimdi!

AŞÇI: Burada oturmuşuz, barış çanları çalıyor ve sizin şu ünlü konyağınızın tadına doyulmuyor.

CESARET ANA: Şu anda barış çanları beni ırgalamıyor. Yarım kalmış maaşları nasıl ödeyecekler, bilmiyorum. Sonra ben ünlü içkimi nerede satacağım? Hepiniz paranızı aldınız mı?

AŞÇI *(Tereddüt ederek)*: Pek aldık sayılmaz. O yüzden dağıldık zaten. Ben de eski dostları bulayım bari diyerek düştüm yola. İşte şimdi de karşınızda oturuyorum.

CESARET ANA: Yani meteliğiniz yok.

AŞÇI: Şu tıngırtıyı kesseler iyi olur. Bir baltaya sap olacak mıyız bakalım? Şuna buna aşçılık yapmaktan bıktım. Ağaç kökü, kösele cinsinden ne bulurlarsa önüme atarlar, çorba yapmamı isterler. Sonra yaptığımı beğenmeyip sıcak çorbayı başımdan aşağı dökerler. Aşçılık şerefli bir meslek olmaktan çıktı. Tam asker olmaya karar vermiştim ki barış geldi. *(Eskiden giydiği cüppesiyle Rahip görünür)* Bunu sonra konuşuruz.

RAHİP: Fazla bir şey olmamış neyse. Birkaç yerini güve yemiş, o kadar.

AŞÇI: Niye zahmet çekiyorsunuz anlamadım. Size iş verirler mi şimdi? Kime, "Maaşınızı namusunuzla kazanın, iyi dövüşün!" diyecekseniz artık? Zaten sizinle görülecek hesabımız var çünkü savaş sürecek demişsiniz, hanımefendi de yok yere mal almış.

RAHİP *(Kızgınlıkla)*: Bu sizi ilgilendirir mi?

AŞÇI: İlgilendirir tabii, insafsızca bir hareket bu! Ne diye başka insanların işlerine karışıp olmadık tavsiyelerde bulunuyorsunuz?

RAHİP: Kim kimin işine karışmış bakayım? *(Cesaret Ana'ya)* Beyefendinin bu kadar yakın dostu olduğunuzu ve ona her konuda hesap verdiğinizi bilmiyordum.

CESARET ANA: Bozulmayın, aşçıbaşı fikrini söylüyor. Ayrıca sizin savaşın da kof çıktığını inkâr edemezsiniz.

RAHİP: Barışa dil uzatıp günaha girmeyin, Cesaret! Savaş alanlarının sırtlanısınız siz.

CESARET ANA: Neymişim? Neymişim?

AŞÇI: Arkadaşıma hakaret eden, bana hakaret etmiş demektir.

RAHİP: Sizinle konuşan kim? Niyetiniz bozuk sizin. *(Cesaret Ana'ya)* Barışı pis kokulu bir paçavra saymanıza insan olarak isyan ederim. Çıkar uğruna savaş istiyorsanız şu atasözünü hatırlatırım: "Şeytanla sofraya oturacak kişinin kaşığı uzun olmalıdır!"

CESARET ANA: Artık savaştan bana ne, benden ona ne? Sonra bana sırtlan demenize gelince, sizinle yollarımız ayrılıyor burada.

RAHİP: Bütün millet şükrederken, barış geldi diye dövünmek de ne oluyor öyleyse? Ara-

banızdaki üç beş pılı pırtı için mi?

CESARET ANA: Pılı pırtı değil, benim ekmeğim onlar. Şimdiye kadar sizin de ekmeğiniz oldu.

RAHİP: Yani savaşın sırtından geçiniyorsunuz, işte bu kadar!

AŞÇI *(Rahip'e)*: Koskoca adamsınız, ne demeye gidip el âleme öğüt vermeye kalkarsınız? *(Cesaret Ana'ya)* En iyisi fiyatlar iyice düşmeden okutun gitsin malları. Hemen hazırlanıp yola çıkın, kaybedecek vakit yok!

CESARET ANA: İyi bir öğüt bu. Öyle sanıyorum ki buna uyacağım.

RAHİP: Aşçı dediği için mi?

CESARET ANA: Siz niye söylemediniz o halde? Haklı. Şimdiden tezi yok, pazara gitmeliyim. *(Arabanın içine girer)*

AŞÇI: Bir öğüt daha, Rahip Efendi. Kıvrak zekâlı değilsiniz. Bir daha çatan olursa, "Ben size akıl mı verdim? Yok canım, yalnızca politikadan söz ediyorum!" dersiniz, olur mu? Benimle aşık atmamalısınız. Böyle horoz dövüşü cüppenize yakışmaz!

RAHİP: Çenenizi tutmazsanız öldürürüm sizi, cüppeye yakışsa da yakışmasa da.

AŞÇI *(Çizmelerini çıkarıp ayağındaki bağları çözerken)*: Savaşta tanrısız bir serseri haline

gelmemiş olsaydınız, barışta vaaz verecek bir kürsüyü yine kolayca bulurdunuz. Pişirilecek bir şey kalmadı, o yüzden aşçılara da ihtiyaç duyulmuyor. Ama insanlar inançlarını hâlâ sürdürüyor, o konuda değişen bir şey olmadı.

RAHİP: Lütfen, Bay Lamb, beni kovmayın. Serseri olduğumdan bu yana daha iyi bir insan oldum. Hiç değilse boş yere vaaz vermiyorum.

(Yvette Pottier siyahlar giymiş olarak gelir, elinde baston vardır, yaşlanmış ve şişmanlamıştır, yüzü bolca pudralanmıştır. Arkasında bir uşak durmaktadır)

YVETTE: Merhaba millet! Cesaret Ana'nın yeri burası mı?

RAHİP: Tastamam. Kiminle teşerrüf ediyorum?

YVETTE: Albay Starhemberg'in eşiyim. Cesaret nerede?

RAHİP *(Arabanın içine doğru seslenir)*: Albay Starhemberg'in hanımı sizinle görüşmek istiyor!

CESARET ANA'NIN SESİ: Hemen geliyorum!

YVETTE: Benim, Yvette!

CESARET ANA'NIN SESİ: Yvette ha?

YVETTE: Halini hatırını sorayım dedim! *(Dehşet içinde geriye dönen Aşçı'ya)* Pieter!

AŞÇI: Yvette!

YVETTE: İşe bak! Nasıl geldin buralara sen?

AŞÇI: Bir at arabasıyla.

RAHİP: Tanışıyorsunuz ha? Çok mu yakınsınız?

YVETTE: Öyle. *(Aşçıya bakar)* Şişko.

AŞÇI: Sen de çıta gibi sayılmazsın.

YVETTE: Her neyse, karşılaşmamız iyi oldu, serseri. Senin için düşündüklerimi söylemenin tam sırası.

RAHİP: Hiç çekinmeyin. Ama bekleyin, Cesaret Ana çıksın önce.

CESARET ANA *(Bir sürü öteberiyle çıkagelir)*: Yvette! *(Kucaklaşırlar)* Niye yas tutuyorsun sen?

YVETTE: Yakışmamış mı? Kocam, yani Albay birkaç yıl önce öldü.

CESARET ANA: Hani arabamı alacaktı, o ihtiyar mı?

YVETTE: Ağabeyi.

CESARET ANA: Öyleyse halin fena sayılmaz! Savaşta bir yerlere gelmiş birisini bulmuşsun en azından.

YVETTE: Epey vartalar atlattık ama.

CESARET ANA: Albaylara laf yok; denizde kum, onlarda para şimdi!

RAHİP *(Aşçı'ya)*: Yerinizde olsam çizmelerimi giyerdim. *(Yvette'e)* Şu bay hakkında düşündüklerinizi söyleyecektiniz, hanımefendi.

AŞÇI: Çirkeflik etme, Yvette.

CESARET ANA: O benim bir dostum, Yvette.

YVETTE: Sana sözünü ettiğim Pipolu Pieter bu işte.

AŞÇI: Bırak canım takma adı! Benim adım Lamb.

CESARET ANA *(Güler)*: Karıları deli eden şu Pipolu Pieter! Piponuzu sakladım.

RAHİP: Kullandı da.

YVETTE: Sakının bundan, iyi ki rastladınız bana. Flandra kıyılarında yoktur böyle fenası. Çıkınında bahtsız kızların ahını taşır.

AŞÇI: Onlar geçmişte kaldı. Doğru değil bunlar.

YVETTE: Bir hanımefendiyle konuşurken ayağa kalk! Ne sevmiştim bu adamı! Ama o aynı anda ufak tefek, yampiri bir esmerle kırıştırıyordu. Onu da felakete sürükledi tabii.

AŞÇI: Görünüşe bakılırsa seni ihya etmiş olsam gerek.

YVETTE: Kapa çeneni, sefil moloz! Ama bundan sakının ha, moloz da olsa tehlikelidir!

CESARET ANA *(Yvette'e)*: Gel, gel. Fiyatlar düşmeden şu malları satmam gerek. Alayda tanıdığın çoktur senin. *(Arabanın içine doğru seslenir)* Kattrin, kiliseden vazgeçiyoruz. Pazara gidiyorum ben. Eilif gelirse içki verirsin.

(Yvette'le birlikte gider)

YVETTE *(Giderken)*: Şunun gibisi beni nasıl baştan çıkardı, şaşıyorum! Talihim varmış da iyi günler gördüm yine de. Tekerine çomak soktum, Pipolu Pieter, öbür dünyada Tanrı beni ödüllendirecektir bunun için.

RAHİP: Bu neşeli konuşmaya katacak tek bir cümle var: "Tanrı'nın değirmenleri yavaş öğütür." Bir de benim şakalarıma bozuluyorsunuz!

AŞÇI: Şanssız adamım vesselam. Aş umduk, taş yedik. Mide zil, surat rezil. Kim bilir hakkımda neler anlatıyordur şimdi. İyisi mi dönmeden toz olayım.

RAHİP: Bence de.

AŞÇI: Bıktım usandım barıştan, Rahip Efendi. İnsanlık doğuştan günahkârdır, o yüzden ateşle kılıç ona haktır. Ah şu komutan yanımda olsaydı da hardal sosunda yüzen yağlı bir horoz kızartsaydım ona. Yanında havuçlu salatayla.

RAHİP: Havuçlu mu? Horozla kırmızı lahana salatası daha iyi gider.

AŞÇI: Doğru ama komutan hep havuç isterdi.

RAHİP: O kadar bilirdi ağzının tadını işte.

AŞÇI: Löp löp tıkınıyordunuz birlikte ama.

RAHİP: Bir de bana sorun.

AŞÇI: Öyle de olsa ne günlerdi, değil mi? İtiraf edin.

RAHİP: Bakın bu doğru işte.

AŞÇI: Ona sırtlan dediniz, gözden düştünüz. Ne bakıyorsunuz öyle?

RAHİP: Eilif! *(Süngülü askerler eşliğinde Eilif yaklaşmaktadır; elleri kelepçeli, yüzü kireç gibidir)* Ne oldu sana?

EILIF: Anam nerede?

RAHİP: Şehre gitti.

EILIF: Burada olduğunu duydum. Ziyaret etmeme izin verdiler.

AŞÇI *(Askerlere)*: Nereye götürüyorsunuz çocuğu?

BİR ASKER: Hayırlı bir yere değil.

RAHİP: Ne yaptı peki?

ASKER: Bir köy evini yağmalıyordu. Adamın karısı öldü.

RAHİP: Nasıl yapabildin bunu?

EILIF: Önceden ne yaptıysam, şimdi de onu yaptım.

AŞÇI: Ama şimdi barış zamanı.

EILIF: Kes dırıltıyı. *(Asker'e)* Oturabilir miyim anam gelene kadar?

ASKER: Vaktimiz yok.

RAHİP: Savaş zamanı aynı işten dolayı ona

saygı duyuyorlardı, komutanın sağında otururdu. Kahramanlık timsaliydi! Askeri hâkimle konuşulamaz mı?

ASKER: Para etmez. Zavallı bir köylüden davar çalmak yiğitlik mi?

AŞÇI: Enayilik!

EILIF: Enayi olsaydım aç kalırdım, göt herif.

AŞÇI: Akıllı olduğun için kellen gidiyor.

RAHİP: Bari Kattrin'le görüştürsek.

EILIF: Bırak ona, dokunma! Bir yudum içki ver daha iyi.

ASKER: Buna vaktin yok, haydi gel!

RAHİP: Ya annene ne diyeceğiz?

EILIF: Her zaman ne yaptıysam onu yaptığımı söyle. Ya da bir şey söyleme daha iyi. *(Askerlerin zoruyla götürülür)*

RAHİP: Gittiğin bu zor yolda seni yalnız bırakmayacağım.

EILIF: Rahip mahip istemiyorum.

RAHİP: Bunu henüz bilemezsin. *(Eilif'in peşinden gider)*

AŞÇI *(Arkalarından seslenir)*: Annesine söyleyeceğim, görmek isteyecektir oğlunu!

RAHİP: Söylemeyin en iyisi. Uğradı, belki yarın yine uğrar deyin isterseniz. Ben gelir alıştıra alıştıra anlatırım. *(Telaşla gider. Aşçı kafasını sallayarak arkalarından bakar, huzur-*

suz bir biçimde dolaşır, sonra arabaya yaklaşır)

AŞÇI: Hey! Çıkmak istemez misiniz? Anlıyorum, barıştan kaçıyorsunuz. Ben de sizin gibi yapmak isterdim. Komutanın aşçısıydım, beni hatırladınız mı? Anneniz dönünceye kadar iki lokma yiyecek verir misiniz? Vakit geçsin diye. İki dilim sucuk ya da bir lokma ekmek bile olur. Hani ağzım işlesin, başka bir şey değil. *(İçeri bakar)* Örtüyü başına çekmiş.

(Arkadan top sesleri gelir)

CESARET ANA *(Koşarak gelir, soluk soluğadır, malları hâlâ elindedir)*: Ömrü kısaymış barışın, aşçıbaşı! Meğer üç gündür yine savaştaymışız. Şükür ki öğrendiğimde henüz malları satmamıştım. Kentte Lütercilerle çarpışıyorlar. Hemen arabayla yola çıkmalıyız. Kattrin, eşyayı topla! Neden keyifsiz duruyorsunuz? Bir şey mi var?

AŞÇI: Yooo.

CESARET ANA: Var, var. Yüzünüzden belli.

AŞÇI: Yine savaş çıktı diye herhalde. Mideme sıcak aş girmesi ta yarın akşamı bulabilir artık.

CESARET ANA: Yalan söylüyorsunuz, aşçıbaşı.

AŞÇI: Eilif buradaydı. Hemen gitmek zorunda kaldı.

CESARET ANA: Buradaydı öyle mi? O zaman yürürken rastlarız ona. Ben de şimdi hareket ediyorum. Eilif nasıldı?

AŞÇI: Her zamanki gibi.

CESARET ANA: Değişmez hiç. Savaş onu benden alamadı. Akıllı çocuktur. Toplanmama yardım eder misiniz? *(Malları toplamaya başlar)* Neler anlattı? Komutanla nasılmış arası? Kahramanlıklarından söz etti mi?

AŞÇI *(Düşünceli)*: Öğrendiğime göre kahramanlıklarından birini barış günlerinde de tekrar etmeye kalkmış.

CESARET ANA: Neyse, sonra anlatırsınız, yola çıkmalıyız şimdi. *(Kattrin görünür)* Kattrin, barış yine çekmiş mortoyu. Tekrar yola düzülüyoruz. *(Aşçı'ya)* Neyiniz var kuzum?

AŞÇI: Askere yazılacağım.

CESARET ANA: Size tavsiyem... Rahip Efendi nerede?

AŞÇI: Eilif'le kente gitti.

CESARET ANA: Öyleyse şimdilik takılın bana, Lamb. Yardımcıya ihtiyacım var.

AŞÇI: Yvette'in anlattıkları...

CESARET ANA: Adam sen de! Gözümden düşürmedi sizi. Meyve veren ağaç taşlanır

derler. Şimdi, bizimle geliyor musunuz, gelmiyor musunuz?

AŞÇI: Hayır demedim.

CESARET ANA: On İkinci Alay hareket etti bile. Haydi, girin bakalım boyunduruğa. Alın şu ekmek dilimini de. Arkadan dolaşıp Lütercilere katılalım. Eilif'i de görürüm belki bu gece. Çocuklarımın arasında en sevdiğim odur. Neyse ki barış pek uzun sürmedi. Gidiyoruz.

(Aşçı ve Kattrin arabayı çekerlerken Cesaret Ana şarkı söyler)

Ulm'den Metz'e, Metz'den Moravya'ya!
Her yerdedir Cesaret Ana!
Ve savaş besler adamını
Yalnızca barut ya da kurşun ister.
Yalnız kurşunla barutla yaşayamaz
İnsanları da ister o!
Haydi koşun kışlalara
Yoksa sona erer! Haydi katılın orduya!

BÜYÜK DİN SAVAŞI PATLAK VERELİ ON ALTI YIL GEÇMİŞTİR. ALMANYA, NÜFUSUNUN YARISINDAN FAZLASINI KAYBETMİŞTİR. KATLİAMLARIN YARIM BIRAKTIĞINI SALGIN HASTALIKLAR TAMAMLAR. BİR ZAMANLAR REFAH İÇİNDE YÜZEN BÖLGELERDE ŞİMDİ AÇLIK KOL GEZMEKTEDİR. YANIP KÜL OLAN ŞEHİRLERE KURT SÜRÜLERİ İNER.1634 SONBAHARINDA CESARET ANA'YI FICHTEL DAĞLARI'NDA İSVEÇ ORDULARININ YAKININDA BULURUZ. KIŞ O YIL ERKEN BASTIRIR VE ORTALIĞI KIRAR GEÇİRİR. TİCARET İŞLERİ GİTTİKÇE SARPA SARAR, SADECE DİLENCİLİK AYAKTA KALIR. AŞÇI, UTRECHT'TEN ALDIĞI MEKTUP ÜZERİNE YOLA ÇIKAR.

Yarı harap bir papaz evinin önü. Kışın ilk aylarının karanlık bir sabahı. Zaman zaman rüzgâr esmektedir. Cesaret Ana ve Aşçı, aşınmış koyun postlarına bürünerek arabaya yaslanmışlardır.

AŞÇI: Her taraf kapkaranlık, daha kimse uyanmamış.

CESARET ANA: Ama burası papazın evi. Çanları çalmak için kalkacaktır elbet. Sıcak bir çorba bekliyordur şimdi onu.

AŞÇI: Yangın köyü kül ettikten sonra çorbayı nereden bulacak?

CESARET ANA: Ama bu evde var birileri, demin köpek havlaması işittim.

AŞÇI: Olsa da vermez papaz.

CESARET ANA: Türkü söylesek, belki...

AŞÇI: Nah burama geldi artık. *(Birdenbire)* Utrecht'ten mektup aldım, anam koleradan ölmüş, aşevi de bana kalmış. İşte bak, eğer inanmıyorsan. Teyzemin yaşam tarzım hakkında söyledikleri seni ilgilendirmez ya, yine de gösteriyorum işte.

CESARET ANA *(Mektubu okur)*: Ben de orada burada sürtmekten bıktım, Lamb. Kasap köpeğine döndüm, müşterilere et aşırıyorum ama kendim hava alıyorum. Ne benim satacak eşyam kaldı ne de müşterilerde ödeyecek para. Saksonya'da paçavralar içindeki bir adam kocaman bir parşömen destesini bana iki yumurtaya bırakmaya çalıştı, Württemberg'de bir kese tuza sabanını teklif edenler çıktı. Sabanı ne yapayım? Ne yetişiyor ki çalı çırpıdan başka? Pomeranya'da kendi öz çocuklarını yerken yakalanan köylüleri duymadın mı? Rahibeler de yol keserlerken yakalanmışlar.

AŞÇI: Dünyanın sonu geldi.

CESARET ANA: Böyle giderse ya cehennemde zift satacağım ya da cennette yolunu şaşı-

ran ruhlara yolluk. Elimde kalan çocuklarla birlikte, silah atılmayan bir yer bulabilsem, birkaç sakin yıl yaşamak isterdim.

AŞÇI: Aşevini işletebiliriz. Bir düşün, Anna. Ben bu gece kararımı verdim, Utrecht'e dönüyorum, seninle ya da sensiz. Ve hemen bugün çıkıyorum yola.

CESARET ANA: Gidip Kattrin'le konuşayım hele. Pek ani oldu bu, ayazda karar veremem, hele boş mideyle hiç. Kattrin! *(Kattrin arabadan iner)* Kattrin, sana söyleyeceklerim var. Aşçıyla Utrecht'e gitmek istiyoruz. Ona orada bir aşevi miras kalmış. Böylece bir yerin olur, çok insan tanırsın. Görmüş geçirmiş kızları tercih eder bazı erkekler, her yerde güzellik aranmaz ya. Ben bu işe he diyorum. Aşçı'yla iyi geçiniyoruz. Kafası da ticarete yatkın. Yemek derdini düşünmeyiz gayrı, harika olur, öyle değil mi? Kendine ait bir yatağın olur, hoşuna gitmez mi? Devamlı yaşanacak bir yer değil sokak. Sersefil olacaksın sonra. Şimdiden bitlendin zaten. Karar vermeliyiz. Neden mi? İsveçlilerle kuzeye de çıkabiliriz, şu karşıda olsalar gerek. *(Eliyle sol tarafı gösterir)* Karar verdik, değil mi Kattrin?

AŞÇI: Anna, biraz yalnız kalabilir miyiz?

CESARET ANA: Arabana dön, Kattrin.

(Kattrin arabaya tırmanır)

AŞÇI: Sözünü kestim, kusura bakma ama yanlış anladın galiba. Durum açık olduğu için özellikle belirtmeye gerek duymadım. Mademki anlaşılmadı, öyleyse açıkça söylemem gerekiyor. Eğer Kattrin'i de getirirsen bu iş yatar. Beni anlayacağına inanıyorum.

(Kattrin başını arabadan dışarı çıkarır ve kulak kabartır)

CESARET ANA: Yani Kattrin'i bırakayım mı demek istiyorsun?

AŞÇI: Ya nasıl olacak başka? Aşevinde o kadar yer yok. İki kişiye ucu ucuna yeter, ekmek paramızı ancak kazanırız ama üç kişi imkânsız. Araba onda kalsın.

CESARET ANA: Belki Utrecht'te bir kısmet bulur diye düşünmüştüm.

AŞÇI: Güldürme beni! Kısmet bula bula onu mu bulacak? Hem dilsiz hem de bu yara iziyle! Üstelik yaşı da geçkin.

CESARET ANA: Yavaş konuş!

AŞÇI: Konuşmazsam ne değişecek? Bu nedenle de aşevinde istemiyorum onu. Müşterinin

iştahı kaçar bu manzara karşısında. Bu yüzden onları ayıplayamazsın.

CESARET ANA: Kapa çeneni. Yavaş ol demedim mi?

AŞÇI: Papazın evinde ışık yandı. Şarkıya başlayabiliriz.

CESARET ANA: Arabayı nasıl çeker tek başına? Savaştan korkar o, dayanamaz. Kim bilir ne kâbuslar görüyor geceleyin! Ara sıra inlediğini duyuyorum, özellikle de savaşları sayıklıyor. Rüyasında neler gördüğünü bilemiyorum. Merhamet hastalığına tutulmuş. Geçen gün, arabamızın çiğnediği bir kirpiyi buldum yanında.

AŞÇI: Aşevi çok küçük. *(Bağırır)* Muhterem Peder ve ev ahalisi! Şimdi, "Süleyman'ın Şarkısı"nı, Jül Sezar ve diğer büyük şahsiyetlerin hazin akıbetlerine dair bir destan okuyacağız. Okuyacağız ki, bizlerin özellikle kışın geçim sıkıntısı çeken, güngörmüş kişiler olduğumuzu anlayasınız.
(Okurlar)

Bilge Süleyman'ı gördünüz
Gördünüz sonunu.
Her şey apaçıktı ona.
Doğduğu güne lanet okudu

Ve baktı ki her şey boştu, saçma
Süleyman bilgeydi, uluydu!
Bakın daha gece olmadan
Onun göründü sonu:
Bilgelik yüzünden oldu olan!
Bilge değilsen ne mutlu!

Bu güzel destanın belirttiği gibi, dünyada bütün erdemler tehlikelidir. Onun için biz erdem yerine rahat bir hayat, iyi bir kahvaltı, sıcak bir çorba daha makbule geçer diyoruz. Örneğin benim hiçbir şeyim yok ama olsun isterim. Askerim, yiğittim ama ne işe yaradı ki bütün o savaşlardaki yiğitlik? Hiç! Aç kaldım, keşke muhallebi çocuğu gibi evde otursaydım. Sebebi mi?

Ya koskoca, cesur Sezar?
Gördünüz sonunu.
Tanrı gibiydi sarayda.
Bildiğiniz gibi öldürüldü.
Hem de en büyük olduğu zaman
O anda bağırdı: Sen de mi oğlum!
İşte daha gece olmadan
Onun da göründü sonu:
Cesaret yüzünden oldu olan!
Cesur değilsen ne mutlu!

(Yarı kısık sesle) Bakmıyorlar bile. *(Yüksek sesle)* Muhterem Peder ve ev ahalisi! Belki şöyle diyeceksiniz: Cesaret karın doyurmaz, namuslu olmayı deneyin! O zaman doyabilir ya da en azından pek açlık çekmezsiniz. Dinleyin bakın.

Peki ya dürüst Sokrates,
O hakikat dostu?
Onun değerini bildiler mi?
Adam koyup izlettiler onu
Ve içirdiler ölüm zehrini
Ne dürüsttü halkın o yüce oğlu!
Bakın daha gece olmadan
Onun da göründü sonu:
Dürüstlük yüzünden oldu olan!
Dürüst değilsen ne mutlu!

Evet, bize deniyor ki bencil olmayın ve elinizde ne var ne yok paylaşın. İyi ama elimizde hiçbir şey yoksa ne olacak? Ayrıca paylaşanların durumu da pek iyi olmuyor çünkü paylaşınca onlara ne kalıyor ki? Evet, bencil olmamak nadir bir erdemdir çünkü karın doyurmaz.

Aziz Martin'i düşünün
Her imdada koşan.
Karda kalmış bir yoksula
Paltosunu vermişti sırtından
İkisi de öldü o dondurucu soğukta.
Dünya nimetinde gözü yoktu!
Bakın daha gece olmadan
Onun da göründü sonu:
İyilik yüzünden oldu olan!
İyi değilsen ne mutlu!

İşte biz böyleyiz! Namuslu insanlarız, dayanışırız, çalıp çırpmayız, öldürmeyiz, yakıp yıkmayız! Belimiz de bu yüzden büküldü zaten, şarkının doğruluğu bizimle kanıtlanıyor. İçecek çorbamız yok ama hırsız ve katil olsaydık belki de doyardık! Çünkü erdem değil, ahlaksızlık karın doyurur. Dünya böyle ama öyle olmak zorunda değil!

Namuslu insanlarız biz
Uyarız On Emir'e.
Uyduk da ne gördük sanki?
Ey siz, sobanız sıcaksa
Medet sizden, görün bizi!
Hep sevdik Tanrı'nın oğlunu!
Bakın daha gece olmadan

Onun da göründü sonu:
Dindarlık yüzünden oldu olan!
Dindar değilsen ne mutlu!

BİR SES *(Yukarıdan)*: Hey, gelin bakalım! Bir çorbamızı için.

CESARET ANA: Benim boğazımdan geçmeyecek, Lamb. Söylediklerine saçma demiyorum. Ama son sözün müydü? İyi anlaşıyorduk.

AŞÇI: Evet, son sözümdü. Düşün bir.

CESARET ANA: Düşünecek bir şey yok. Burada bırakamam onu.

AŞÇI: Aptallık ediyorsun ama ne yapabilirim? Ben canavar değilim, yalnızca aşevi küçük. Haydi çıkalım yukarı, yoksa burada da elimize bir şey geçmeyecek, o durumda soğukta boşuna şarkı söyledik demektir.

CESARET ANA: Kattrin'i alayım.

AŞÇI: Bırak şimdi canım. Yukarıda onun için bir şeyler saklarsın atkının altına. Hem üçümüz birden dalarsak içeri korkarlar! *(İkisi çıkar)*

(Kattrin bir bohçayla arabadan iner, ikisinin gidip gitmediğine bakar; sonra arabanın tekerleğine Aşçı'nın eski bir pantolonuyla anasının bir eteğini kolayca görülebilecek şekilde yan yana asar, tam bohçasını sırtlanıp gitmek üzereyken Cesaret Ana evden geri gelir)

CESARET ANA *(Elinde bir tabak çorba vardır)*: Kattrin! Olduğun yerde kal! Kattrin! O bohçayla nereye gidiyorsun? Aklını mı kaçırdın? *(Bohçayı gözden geçirir)* Şuna bak, eşyalarını almış yanına! Bizi dinledin mi yoksa? Utrecht'e gitmeyeceğimi söyledim ona, pis aşevini başına çalsın, ne yapacağız ki orada? Aşevleri bize göre değil. Savaştan alacağımız var daha. *(Pantolonu ve eteği görür)* Amma da aptalsın. Demek böyle şeyler düşündün ha? *(Gitmeye davranan Kattrin'i tutar)* Senin yüzünden onun pasaportunu eline verdiğimi sanma, arabamı bırakamam da ondan. Bunca yılın yadigârı o. Senin yüzünden değil yani, arabanın yüzünden. Şimdi ters yöne sürer gideriz, alık aşçının eşyasını da yol kenarına bırakırız. *(Arabaya tırmanır, pantolonun yanına bir iki parça eşya atar)* Bunun da ağzının payını verdik, başkasını istemem gayrı. Artık ikimiz devam ediyoruz yola. Bu kış da gelip geçecek, tıpkı diğerleri gibi. Gir boyunduruğa, kar gelebilir.

(Beraber boyunduruğa girerler, arabayı ters yöne çevirip çeker giderler. Aşçı döner, şaşkın şaşkın eşyasına bakar)

10

CESARET ANA VE KATTRIN 1635 YILINI ORTA ALMANYA YOLLARINDA SÜRTEREK GEÇİRİR, GİTGİDE DAHA PERİŞAN OLAN ORDULARI TAKİP EDERLER.

Yol. Cesaret Ana'yla Kattrin'in çektiği araba bir köy evinin önünde durur. Evin içinden şarkı sesi yükselmektedir.

Bir gül diktim ortasına
Evimin bahçesinin
Bayılırsın kokusuna
Can suyu verildi martta
Zahmet gider mi hiç boşa.
Bahçesi olan şükretsin
Gülü açar yazda baharda.

Kar tipiye vurduğunda
Çamlarda ulur rüzgâr,
Bize bir şey olmaz ama!
Biz çatmışız çatımızı
Üstünü örtmüşüz bir sıkı.
Şükretsin çatısı olanlar
Kar tipiye vurduğunda.

(Cesaret Ana ve Kattrin şarkıyı dinlemek için durmuşlardır, bitince arabayı çekerek uzaklaşırlar)

1636 YILI OCAK AYI. İMPARATORLUK KUVVETLERİ PROTESTANLARIN ELİNDE BULUNAN HALLE KENTİNİ TEHDİT ETMEKTEDİR. TAŞ DİLE GELİR. CESARET ANA KIZINI DA KAYBEDER VE YOLA YALNIZ DEVAM EDER. SAVAŞIN BİTMESİNE DAHA ÇOK VARDIR.

Harap araba, kayalara yaslanmış kocaman saman damlı bir köy evinin önünde durmaktadır. Vakit gecedir. Korudan bir Sancaktar ve ağır zırhlı üç Asker çıkagelir.

SANCAKTAR: Gürültü istemem. Bağıran mızrağı yer.

BİRİNCİ ASKER: Ama kılavuz istiyorsak kapıyı çalmalıyız.

SANCAKTAR: Bu gibi sesler tabiidir. Tut ki ineğin biri ahır duvarına sırtını sürterek kaşıyor.

(Askerler köy evinin kapısını çalarlar. Köylü Kadın kapıyı açar. Askerin biri kadının ağzını tıkar, ikisi içeri girer)

BİR ERKEK SESİ *(İçeriden)*: Ne var, ne oluyor?

(Askerler Köylü Adam'la oğlunu dışarı getirirler)

SANCAKTAR *(Kattrin'in göründüğü arabayı gösterir)*: Burada biri daha var. *(Bir asker Kattrin'i dışarı çeker)* Hepiniz bu kadar mısınız?

KÖYLÜLER: Bu oğlumuz. – Bu da dilsiz garibin teki. – Annesi alışveriş için şehre indi. – Ahali kaçıyor, mallarını ucuza satıyor. O da ucuza mal toplayacakmış. – Bunlar gezginci satıcılar.

SANCAKTAR: Sizi uyarıyorum, kıpırdayayım demeyin. Çıt duymayacağım, yoksa yersiniz mızrağı. Şehre giden yolu göstersin biriniz. Haydi! *(Köylü Delikanlı'yı gösterir)* Sen, gel buraya!

KÖYLÜ DELİKANLI: Yolu hiç bilmiyorum.

İKİNCİ ASKER *(Sırıtır)*: Yolu hiç bilmiyormuş.

KÖYLÜ DELİKANLI: Katoliklere hizmet etmem.

SANCAKTAR *(İkinci Asker'e)*: Mızrağı dokunduruver hele böğrüne!

KÖYLÜ DELİKANLI *(Diz çökmeye mecbur edilir, mızrağın ucundadır)*: Ölsem göstermem.

BİRİNCİ ASKER: Aklını getiririz başına. *(Ahıra koşar)* İki inek, bir öküz. Aklını başına toplamazsan sığırlarını kıtır kıtır keserim.

KÖYLÜ DELİKANLI: Sığırlara dokunmayın!

KÖYLÜ KADIN *(Ağlar)*: Yüzbaşım, sığırlarımıza dokunmayın, ne olur! Aç kalırız sonra.

SANCAKTAR: İnadı bırakın öyleyse.

BİRİNCİ ASKER: Ben başlıyorum. Önce öküz.

KÖYLÜ DELİKANLI *(Babasına)*: Başka çare yok mu? *(Köylü Kadın hayır anlamında başını sallar)* Göstereyim öyleyse.

KÖYLÜ KADIN: Sağ olun Yüzbaşım, bizi bağışladığınız için. Tanrı sonsuza dek... *(Köylü Adam, karısının daha fazla teşekkür etmesini önler)*

BİRİNCİ ASKER: Öküzle başlayalım demedim mi ben size? Onlar için her şeyden değerli!

(Sancaktar ve Askerler, Köylü Delikanlı'nın kılavuzluğunda yollarına devam ederler)

KÖYLÜ ADAM: Ne düşünüyorlar acaba? Herhalde niyetleri iyi değil.

KÖYLÜ KADIN: Keşfe çıkmışlardır belki. Ne yapıyorsun?

KÖYLÜ ADAM *(Dama bir merdiven dayar ve tırmanmaya koyulur)*: Bakalım yalnızlar mıymış? *(Yukarıdan)* Koruda bir şeyler kımıldıyor. Açıklıkta zırhlılar duruyor. Bir de top. Alay dolusu asker. Tanrı şehre ve sakinlerine acısın.

KÖYLÜ KADIN: Şehirde ışık var mı?

KÖYLÜ ADAM: Yok. Herkes uykuda. *(Aşağı*

iner) Bunlar girerse sağ komazlar kimseyi.

KÖYLÜ KADIN: Nöbetçiler zamanında fark ederler umarım.

KÖYLÜ ADAM: Yamaçtaki kuledeki nöbetçinin işini gördüler galiba, borusunu öttürürdü yoksa.

KÖYLÜ KADIN: Biraz kalabalık olsaydık...

KÖYLÜ ADAM: Sakat kızla ne olur ki?

KÖYLÜ KADIN: Yapacak bir şey yok mu dersin?

KÖYLÜ ADAM: Yok ya.

KÖYLÜ KADIN: Gece vakti aşağı koşamayız.

KÖYLÜ ADAM: Yamaç onlarla dolu. İşaret bile veremeyiz.

KÖYLÜ KADIN: Hesabımızı görürler mi burada?

KÖYLÜ ADAM: Hiçbir şey yapamayız.

KÖYLÜ KADIN *(Kattrin'e)*: Dua et, zavallıcık, dua et! Bir şey gelmez elimizden kan dökülmesine karşı. Konuşamıyorsun ama dua edebilirsin. Kimse işitmezse o seni işitir. Yardım edeyim sana. *(Hepsi diz çöker, Kattrin köylülerin arkasındadır)* Ey gökteki Babamız! Duamızı duy, hiçbir şeyden habersiz, şehirde uyuyanlara acı, ölmelerine izin verme. Uyandır onları, uyandır da gece vakti mızrak ve toplarıyla kırları aşıp yamaçlardan

inenleri görsünler. *(Kattrin'e döner)* Anamızı koru, nöbetçiler uyumasın, yoksa çok geç olur. Enistemizi koru, dört masum yavrusuyla mışıl mışıl uyuyorlar şimdi. *(İnleyen Kattrin'e)* Birinin daha tüyü bitmedi, en büyüğü yedi yaşında. *(Kattrin allak bullak olmuş bir yüzle doğrulur)* Ey Tanrım, bize yalnız sen yardım edebilirsin, eğer yardım etmezsen hepimiz öleceğiz çünkü biz zayıfız. Mızrağımız, topumuz yok, biz sadece senin inayetine sığınıyoruz. Al bizi ellerine, öküzlerimizi de, davarımızı da, çiftliğimizi de, tabii şehri de. Al hepimizi ellerine ve koru. Bizi koru düşmanın gücünden. *(Kattrin kimse fark etmeden usulca arabaya girer, oradan aldığı bir şeyi önlüğüne gizler ve merdiveni tırmanarak ahırın damına çıkar)* Tehlikedeki çocukları düşün, özellikle de minicik yavruları ve de yatalak ihtiyarları ve de bütün canlıları koru Tanrım!

KÖYLÜ ADAM: Merhametine sığındık, affet bizi. Bize karşı günah işleyenleri biz affediyoruz. Sen de bizi affet. Amin.

(Kattrin dama oturur, önlüğünün altından çıkardığı trampeti çalmaya başlar)

KÖYLÜ KADIN: Tanrım, ne yapıyor bu?

KÖYLÜ ADAM: Aklını mı kaçırmış bu?

KÖYLÜ KADIN: Çabuk indir onu oradan! *(Köylü Adam merdivene koşar ama Kattrin merdiveni damın üstüne çeker)* Yakacak başımızı.

KÖYLÜ ADAM: Aptal mahluk, kes şunu!

KÖYLÜ KADIN: İmparatorun askerleri gelecek şimdi!

KÖYLÜ ADAM *(Yerde taş arar)*: Bak, çalarım beyninin ortasına!

KÖYLÜ KADIN: Acımıyor musun bize? Kalpsiz misin sen? Geldiler mi işimiz bitik! Gebertirler hepimizi.

(Kattrin uzaklara, şehre bakarak trampeti çalmaya devam eder)

KÖYLÜ KADIN *(Kocasına)*: Söylemiştim sana ne idiği belirsizleri alma çiftliğe diye. Elimizde kalan son hayvanları götürseler umursarlar mı?

SANCAKTAR *(Askerler ve Köylü Delikanlı'yla koşarak gelir)*: Leşinizi sereceğim!

KÖYLÜ KADIN: Yüzbaşım, suçumuz yok bizim, elimizden bir şey gelmez. Oraya nasıl çıkmışsa çıkmış. Yabancı o.

SANCAKTAR: Merdiven nerede?

KÖYLÜ ADAM: Damda.

SANCAKTAR *(Yukarıya seslenir)*: Derhal aşağı at trampeti, emrediyorum! *(Kattrin çalmaya devam eder)* Birliksiniz hepiniz. Hepinizi geberteceğim, kimseye anlatamayacaksınız burada olanları.

KÖYLÜ ADAM: Karşıdaki koruda ladin ağaçlarını kesmişler. Birini alsak ve onunla kızı dürterek aşağı indirsek...

BİRİNCİ ASKER *(Sancaktar'a)*: Aklıma bir şey geldi komutanım, izin verirseniz söyleyeyim. *(Sancaktar'ın kulağına bir şey fısıldar. Sancaktar onaylayarak başını sallar)* Dinle bak, senin iyiliğin için bir teklifimiz var. İn aşağı ve bizimle şehre gel. Bize anneni göster, dokunmayacağız ona.

(Kattrin trampeti çalmayı sürdürür)

SANCAKTAR *(Birinci Asker'i kabaca kenara iter)*: Sana inanmıyor, sende bu yüz varken hiç şaşırtıcı değil. *(Yukarıya seslenir)* Peki, sana ben söz verirsem, ben subayım ve şerefim var. *(Kattrin trampete daha kuvvetli vurur)* Bunun dini imanı yok.

KÖYLÜ DELİKANLI: Komutan Bey, iş annesiyle bitmiyor!

BİRİNCİ ASKER: Böyle devam edemez bu, neredeyse şehirdekiler duyacak.

SANCAKTAR: Bir gürültüyle trampet sesini bastırmalıyız. Ama neyle?

BİRİNCİ ASKER: Gürültü yasak değil mi, Komutanım?

SANCAKTAR: Masum bir gürültü benim dediğim, aptal! Savaş sesleriyle ilgisi olmayan bir gürültü.

KÖYLÜ ADAM: Baltayla odun kırsam?

SANCAKTAR: Olur, kır. *(Köylü Adam baltayla ağaca vurmaya başlar)* Daha kuvvetli, daha hızlı! Daha da hızlı! Kelleni kurtarmak istiyorsan vur!

(Kattrin balta sesine kulak verir ve vuruşunu yavaşlatır. Etrafı tedirgin bakışlarla süzerken trampete tekrar vurmaya başlar)

SANCAKTAR *(Köylü Adam'a)*: Ses çok zayıf. *(Birinci Asker'e)* Haydi, sen de vur.

KÖYLÜ ADAM: Ama yalnızca bir baltam var. *(Vurmaya ara verir)*

SANCAKTAR: Evi yakın o halde. Dayanamaz dumana.

KÖYLÜ ADAM: Yararı yok, Komutanım. Şehirden ateşi görürlerse her şeyi öğrenirler.

(Kattrin trampeti çalarken konuşmaları dinler, gülmeye başlar)

SANCAKTAR: Bak, bir de bizimle alay ediyor. Artık dayanamayacağım. Vurup indireceğim aşağı. Tüfeği getirin!

(İki Asker koşarak uzaklaşır. Kattrin trampet çalmayı sürdürür)

KÖYLÜ KADIN: Buldum, Komutanım. Arabaları şurada. Dümdüz etmenize razı olmaz herhalde. Başka hiçbir şeyleri yok çünkü.

SANCAKTAR *(Köylü Delikanlı'ya)*: Parçala arabayı! *(Yukarıya seslenir)* Durmazsan arabanı parçalayacağız.

(Köylü Delikanlı arabaya birkaç kez hafifçe vurur)

KÖYLÜ KADIN: Dur be hayvan kız!

(Kattrin arabaya çaresizce bakarak acı dolu sesler çıkarır ama trampete vurmaya devam eder)

SANCAKTAR: Nerede şu tüfeği getirecek bok herifler?

BİRİNCİ ASKER: Kentten duymuş olamazlar, yoksa topların sesi gelirdi.

SANCAKTAR *(Yukarıya)*: Duymuyorlar seni işte. Kurşunu yiyeceksin şimdi. Son ihtar. Trampeti at!

KÖYLÜ DELİKANLI *(Birden elindeki tahtayı atar)*: Vur! Yoksa mahvolacak hepsi, vur! Vurmaya devam et!

(Asker, Köylü Delikanlı'yı yere çalar, mızrağıyla döver. Kattrin ağlamaya başlar ama trampete vurmaya da devam eder)

KÖYLÜ KADIN: Arkasına vurma! Aman Tanrım, öldüreceksin!

(Askerler tüfekle gelirler)

İKİNCİ ASKER: Albay köpürüyor, Komutanım. Divanıharbe verecekmiş bizi.

SANCAKTAR: Çabuk sürün kurşunu! *(Tüfek hazırlanırken yukarıya seslenir)* Son ihtar! Kes çalmayı! *(Kattrin ağlayarak var gücüyle vurur)* Ateş! *(Askerler ateş ederler. Kattrin vurulur, çırpınırken trampeti birkaç kez daha çalar, sonra yavaşça devrilir)* Şamata bitti! *(Fakat Kattrin'in son vuruşlarına şehrin top sesleri karşılık verir. Uzakta hücum boruları ve top sesleri birbirine karışır)*

BİRİNCİ ASKER: Kız başardı.

12

SABAHA KARŞI. UZAKLAŞAN BİRLİKLERİN TRAMPET VE FLÜT SESLERİ DUYULMAKTADIR. CESARET ANA, ARABANIN ÖNÜNDE, KIZININ BAŞINDA ÇÖMELMİŞTİR. KÖYLÜLER YANINDADIR.

KÖYLÜ ADAM *(Düşmanca)*: Gitmelisiniz be hatun! Topu topu bir alay asker var geride. Yalnız gidemezsiniz.

CESARET ANA: Belki de uyuyordur.
(Şarkı söyler)

Ninni de ninni
Bu ne hışırtı?
Zırlaktır komşunun bebeği
Benimkiyse mutlu.
Komşununki paçavralar içinde gezer
Senin üstündeyse ipek giysiler
Bir meleğin eteğinden
Bozma.

Onun ekmeği yok.
Senin elindeyse pasta
Biraz kuru kaçtıysa
Tek bir şey söyle yeter.
Ninni de ninni

Bu ne hışırtı?
Biri Polonya toprağında
Öteki acep ne yanda?

Ona eniştenizin çocuklarından söz etmeyecektiniz.

KÖYLÜ ADAM: Avanta için şehre inmeseydiniz başınıza gelmezdi bunlar.

CESARET ANA: Şimdi uyuyor.

KÖYLÜ KADIN: Uyuduğu muyuduğu yok. Kabul edin artık, öldü o.

KÖYLÜ ADAM: Siz de gitmelisiniz artık. Kurtlar var, daha da kötüsü başıbozuk askerler var.

CESARET ANA: Doğru. *(Ayağa kalkar, ölüyü örtmek üzere arabadan bir çadır bezi çıkarır)*

KÖYLÜ KADIN: Başka kimseniz yok mu gidecek?

CESARET ANA: Var biri. Eilif.

KÖYLÜ ADAM *(Cesaret Ana ölünün üstünü örterken)*: Bulmalısınız onu. Ölüyü usulünce gömeriz biz. Merak etmeyin.

CESARET ANA: Cenaze masrafları için şu parayı alın. *(Köylü Adam'a para verir. Köylü Adam ve oğlu onunla tokalaştıktan sonra Kattrin'i taşıyarak götürürler)*

KÖYLÜ KADIN *(O giderken)*: Acele edin!

CESARET ANA *(Kendini arabaya koşar)*: Umarım, tek başıma gücüm yeter çekmeye. Bir şekilde hallolacak, pek de bir şey yok içinde. İşe devam etmeliyim.

(Trampet ve flüt sesleriyle bir alay daha geçer)

CESARET ANA *(Arabayı çekmeye başlar)*: Hey! Beni de alın!
(Arkadan şarkı duyulur)

Kazancıyla, tehlikesiyle
Savaş bu, bir türlü bitmez.
Savaş bu, sürer yüz yıl bile
Kâr getirmez sıradan adama.
Yediği pisliktir, sırtındakiyse yağmadan
kalma!
Çünkü alayın cebine gider aylığın yarısı.
Gene de savaş bitmedi ya
Bakarsın mucize olur!
Bahar geldi! Kalk ey Hıristiyan!
Kar eridi! Öldü ölen!
Ve kim kaldıysa hayatta
Yola koyulmalı hemen.

SON

Yayın No 2067
Açıkhava 4

Cesaret Ana ve Çocukları / Mutter Courage und ihre Kinder
Bertolt Brecht

Editör: Levent Alarslan
Almanca Aslından Çeviren: Ayşe Selen
Kapak Tasarımı: Kardelen Akçam
Sayfa Tasarımı: Gelengül Erkara
Düzeltmen: Esin İleri

© 1967, Bertolt-Brecht-Erben
© 2021, bu kitabın Türkçe yayın hakları Everest Yayınlarına aittir.

1. Basım: Eylül 2021
2. Basım: Aralık 2021

ISBN 978-605-185-671-4
Sertifika No: 43949

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 45099
Güneşhavuzlar Yolu
Acar Sanayi Sitesi No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23
Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 15
Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (212) 513 34 20-21
Faks: (212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www. everestyayinlari.com
www. twitter. com/everestkitap
facebook.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınlarının tescilli markasıdır.

TOPLUMSAL TARİH VE ONUR VAKFI

4.

Bertolt Brecht *Cesaret Ana ve Çocukları*'nı İkinci Dünya Savaşı kapıya dayanmışken, 1938-1939'da yazdı. Cesaret Ana, 17. yüzyılda, Otuz Yıl Savaşları sırasında, savaş meydanlarını arşınlayarak bulduğu her şeyin ticaretini yapan bir satıcıdır. Ancak hayatta kalmak için verdiği bu mücadele, aynı zamanda geri dönüşsüz kayıplar anlamına gelir. Savaş karşıtı metinler arasında en başta gelenlerden biri olan *Cesaret Ana ve Çocukları* savaşın dehşetine kapılanları, kendine karşı körleşerek kazandığını zannederken kaybedenleri, kötülüğe ortak olanları hatırlatır.

ÖNDER TOPLUMSAL TARİH ENSTİTÜSÜ VAKFI